

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Adéla Pinterová

Vývoj české legislativy vztahující se k formování státní informační politiky po r. 1989 v oblasti duševního vlastnictví

Progress of Czech legislative measures during changes of information policy after 1989 in intellectual property rights

Praha 2010

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité informační zdroje.

V Praze dne

.....

Adéla Pinterová

Identifikační záznam

PINTEROVÁ, Adéla. *Vývoj české legislativy vztahující se k formování státní informační politiky po r. 1989 v oblasti duševního = Progress of Czech legislative measures during changes of information policy after 1989 in intellectual property rights*. Praha, 2010-06-03, 70 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Rudolf Vlasák.

Abstrakt (česky):

Diplomová práce se zabývá vývojem legislativy vztahující se k formování české státní informační politiky v oblasti duševního vlastnictví. Analyzuje vývoj legislativy před rokem 1989 a po něm. Sleduje vývoj jednotlivých právních norem v návaznosti na státní informační politiku a vyhodnocuje jejich stávající podobu. Práce se zabývá aktuálními problémy autorského práva v České republice spojenými s připravovanou novelou autorského zákona. [Autorský abstrakt]

Abstract (in English):

The thesis is engaged in progress of legislative related to changes of the Czech national information policy in intellectual property rights, analyzes the progress of legislative before 1989 and after, monitors the progress of legislative measures in relation to national information policy and evaluate their current form. Thesis is focused on actual problems of copyright in the Czech Republic associated with a prepare amendment of copyright act . [Author's abstract]

Klíčová slova (česky):

Duševní vlastnictví, nehmotné statky, intelektuální vlastnictví, práva k nehmotným statkům, informační politika, průmyslové vlastnictví, autorské právo, legislativa, Česká republika, Československá republika, autorský zákon

Keywords (in English):

Intellectual property rights, information policy, industrial property, copyright, legislative, Czech Republic, Czechoslovakia, copyright act

OBSAH

<u>PŘEDMLUVA</u>	1
<u>ÚVOD</u>	3
<u>1 OCHRANA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ</u>	6
1.1 OCHRANA PRŮMYSLOVÝCH PRÁV	8
1.2 OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV	11
<u>2 FORMOVÁNÍ STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKY PO ROCE 1989</u>	16
2.1 STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKA NA PŘELOMU 80. A 90. LET	16
2.2 STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKA NOVĚ VZNIKLÉHO STÁTU	17
2.3 STÁTNÍ INFORMAČNÍ POLITIKA PO ROCE 2000	20
2.4 DÍLČÍ ZÁVĚR	22
<u>3 VÝVOJ ČESKÉ LEGISLATIVY V OBLASTI OCHRANY PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ</u>	24
3.1 OCHRANA PRŮMYSLOVÝCH PRÁV PŘED ROKEM 1989	24
3.2 OCHRANA PRŮMYSLOVÝCH PRÁV PO ROCE 1989	29
3.3 DÍLČÍ ZÁVĚR	32
<u>4 VÝVOJ ČESKÉ LEGISLATIVY V OBLASTI OCHRANY AUTORSKÝCH PRÁV</u>	34
4.1 POJETÍ AUTORSKÉHO PRÁVA V DOBĚ SOCIALISMU	34
4.2 SPOLEČENSKÉ ASPEKTY OCHRANY AUTORSKÝCH PRÁV A CENZURA	36
4.3 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	38
4.4 VÝVOJ AUTORSKÉHO ZÁKONA PO ROCE 1989	40
4.5 NOVÝ AUTORSKÝ ZÁKON	42
4.6 DÍLČÍ ZÁVĚR	43

<u>5</u>	<u>SOUČASNÝ STAV LEGISLATIVY V OBLASTI AUTORSKÝCH PRÁV</u>	<u>47</u>
5.1	NOVELA AUTORSKÉHO ZÁKONA Z ROKU 2006	47
5.2	VLIV ROZVOJE TECHNOLOGÍ NA AUTORSKÉ PRÁVO	48
5.3	CREATIVE COMMONS	54
5.4	AUTORSKOPRÁVNÍ PROBLEMATIKA ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ VYSOKOŠKOLSKÝCH PRACÍ	58
5.5	NOVELA AUTORSKÉHO ZÁKONA	60
5.6	DÍLČÍ ZÁVĚR	63
<u>6</u>	<u>ZÁVĚRY</u>	<u>65</u>
	<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ</u>	<u>67</u>
	<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK</u>	<u>77</u>
	<u>SEZNAM OBRÁZKŮ</u>	<u>77</u>

Předmluva

Práce se zabývá tématem vývoje české legislativy vztahující se k formování státní informační politiky po roce 1989 v oblasti duševního vlastnictví se zaměřením na autorské právo.

Má za cíl ujasnit zásadní aspekty problematiky ochrany duševního vlastnictví a podat ucelený výklad vývoje české informační politiky v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví a sledováním vývoje legislativy nahlédnout do stavu právní úpravy současné.

Práce se snaží analyzovat a srovnat stav informační politiky v oblasti autorského práva před rokem 1989 a po něm. Informační politika se v souvislosti se společenskými změnami vyvíjela a stále vyvíjí a cílem této práce je analyzovat jakým směrem tento vývoj probíhal. Situace je popsána na několika úrovních.

Je zhodnocen vliv společenských změn spojených se změnou režimu. Zmíněn je také mezinárodní kontext a kontext nadnárodní informační politiky v rámci Evropské unie. V práci je naznačeno srovnání kontinentálního a angloamerického pojetí autorského práva. Protože legislativa, ve smyslu právního řádu, vychází z dlouholetých tradic a odráží v sobě předcházející právní řád, uvádí práce i stručnou historii a právní normy dříve platné na území České republiky.

Dále se práce zabývá technickým vývojem, který měl na tuto oblast práva největší vliv. Práce se pokouší zhodnotit současný stav legislativy ve srovnání s dřívější legislativou a snaží se naznačit další vývoj autorského práva v České republice spojený s novelizací autorského zákona¹.

Úvodní kapitola uvádí do problematiky ochrany duševního vlastnictví. Protože se jedná o téma velice rozsáhlé, rozsah práce mi neumožnil plně se věnovat oběma oblastem duševního vlastnictví. Část práce analyzující vývoj české informační politiky v oblasti ochrany průmyslových práv byla shrnuta do jedné

¹ Příprava novely autorského zákona byla zahájena v listopadu 2009. Předpokládanými tématy jsou především osiřelá díla, transparentnost kolektivní správy a zpřesnění úpravy zpoplatnění provozovatelů tiskových rozmnožovacích služeb. Návrh by měl být předložen vládě nejpozději do konce roku 2010, poté by mohl nabýt účinnosti k 1. 1. 2012 [FALADOVÁ, 2010].

kapitoly, která je zařazena oproti zadání. I když vývoj této oblasti práva nebyl tak překotný jako v oblasti práva autorského, je nedílnou součástí státní informační politiky v oblasti ochrany duševního vlastnictví. Jednotlivé kapitoly byly také oproti zadání přejmenovány, během práce se názvy kapitol zkonkretizovaly a jejich problematika je prohloubena. Dodržují však základní rozvržení okruhů analyzující období před rokem 1989 a po něm.

Jednou z otázek, na které informační politika České republiky klade důraz, je ochrana průmyslového vlastnictví a autorských práv v oblasti informačních technologií. Na téma je tedy možné nahlížet ze dvou perspektiv. Buď z užšího pohledu, kdy bychom autorskoprávní legislativu analyzovali pouze v souvislosti státní informační politiky, tedy úpravy autorského zákona z hlediska informačních systémů (problematika softwaru a databází), a nebo na autorskoprávní legislativu a její vývoj u nás nahlížet z širší perspektivy, a to je případ této analýzy.

V části práce zabývající se současným stavem autorskoprávní legislativy se práce dotýká pouze některých vybraných témat spojovaných s oborem.

Práce se snaží nejdůležitější pojmy související s tématem práce vyhodnotit, jejich hlavní definice porovnat a posoudit a zaujmout ve vhodných případech vlastní stanovisko. Na téma je nahlíženo z hlediska informační politiky. Důraz je kladen na současný stav, zmíněny jsou jen vybrané legislativní dokumenty. Práce vychází ze zákonů a právních předpisů vztahujících se k oblasti ochrany duševního vlastnictví.

Práce je uzavřena ke dni 10. 8. 2010 a nová fakta a souvislosti, především s novelizací autorského zákona, mohou být podnětem k dalšímu rozpracování.

Použité informační zdroje jsou citovány podle norem ISO 690 a ISO 690-2.

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. R. Vlasákovi za cenné připomínky a rady a všem konzultujícím profesorům, kteří mi ochotně věnovali čas.

Úvod

Státní informační politika je nesmírně široký pojem. Jestliže politika obecně je způsobem společenské správy, pak je informační politika definovatelná jako „strategie vytváření podmínek, cílů a priorit v oblasti informačních procesů“ [Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)], která ovlivňuje následující společenské oblasti:

- ✓ informační infrastrukturu
- ✓ obchod a podnikání
- ✓ kulturní vývoj
- ✓ rozvoj nových způsobů komunikace (multimedialitu)
- ✓ a oblast práva.

Oblast práva v informační vědě se dá podle Rudolfa Vlasáka rozdělit do tří základních oblastí [VLASÁK, 2001]:

1. Oblast šíření informací (informace je, pokud možno, šířena všemi směry)
 - A) svoboda projevu
 - B) svobodný přístup k informacím
2. Oblast ochrany před nepatřičným šířením informací
 - C) ochrana informací o právních osobách
 - D) ochrana informací o fyzických osobách
3. Oblast ochrany duševního vlastnictví (Intellectual property rights, IPR)
 - E) autorské právo
 - F) průmyslové vlastnictví

První oblast legislativy je dnes možné sledovat jako součást e-governmentu. Tento moderní termín vyjadřuje způsob vedení veřejné správy pomocí informačních a komunikačních technologií na úrovni práce orgánů státní správy či samosprávy při styku s veřejností. Cílem této snahy je optimalizovat činnost, usnadnit komplikované služby a vytvořit podmínky k fungování státní správy v informační společnosti.

Druhá oblast je kodifikována legislativními dokumenty, kterými jsou v České republice zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění účinném od 1. ledna 2010, opírajícím se o článek č. 10 Listiny

základních práv a svobod o právu hovořící o ochraně osobních údajů². A dále zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Informační legislativa třetí tematické oblasti, jakožto soubor právních norem, se snaží původci informací zajistit jeho práva vztahující se k jejich šíření (včetně zisků a profitů, které původci plynou).

Informační politika patří k průřezovým politikám, a jednotlivé státy ji chápou po svém, jednotná definice neexistuje. Dala by se však vymezit jako politika státu, která směřuje ke koordinaci všech aspektů organizace a rozšiřování informací zastřešující vzájemné vztahy mezi komunikací všeobecných a odborných informací, informačními technologiemi a ekonomikami informačních systémů [MATOUŠOVÁ, 1991].

Informační politika se často zužuje na veřejně přístupné informační služby. Za její hlavní úlohu se povětšinou považují informační systémy státní správy a systémy veřejné komunikace informací. **Informační politiku v oblasti duševního vlastnictví** nelze však spatřovat v jednotlivých ucelených programech, informačních systémech či projektech jako je tomu například v oblasti veřejné správy a informační gramotnosti (příkladem může být projekt Internet do škol). Informační politiku v oblasti duševního vlastnictví vyjadřuje stát konceptem a celkovým postojem a nástrojem vyjadřujícím tento postoj jsou jednotlivé státem stanovené právní normy. Dále stát zastupují v pojetí informační politiky jednotlivé instituce právě pod záštitou státu, jako například Úřad průmyslového vlastnictví, jejichž informační politika jakožto relativně samostatné instituce vyjadřuje i postoj státu k této problematice. Ochrana duševního vlastnictví je tedy vyjádřena právě zajištěním **legislativního zabezpečení**.

Státní (neboli národní) informační politika je důležitým nástrojem zabezpečení rozvoje všech aspektů informatizace společnosti. Stát a jeho

² Článek č. 10 říká (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. [Česko. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.]

zákonodárné orgány určuje průběh legislativního procesu, tedy ovlivňuje právní řád v oblasti ochrany duševního vlastnictví³.

V rámci politické integrace je možné sledovat i informační politiku nadnárodní neboli nadstátní, v případě Evropské unie je tato pro vývoj ochrany duševního vlastnictví v České republice rozhodující. Strategické postupy kontrolované státem nebo nadnárodním seskupením určují informační politiku.

³ Normotvorný proces navrhovací je upraven Ústavou. Článek č. 41 Ústavy České republiky říká, že „Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku.“ [Česko. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.] Návrh zákona je předložen k projednání výborům. V oblasti ochrany duševního vlastnictví je to Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Za dobu existence Výboru byly jejími předsedy: František Kozel (za Občanskou demokratickou stranu, 1993-1996), Michal Prokop (za Občanskou demokratickou alianci, 1996-1998), Petr Mareš (za Unii svobody - Demokratickou unii, 1998-2002) a Walter Bartoš (za Občanskou demokratickou stranu, 2002-2010).

1 Ochrana duševního vlastnictví

Ochrana duševního vlastnictví je podstatným elementem snahy směřující k vytvoření systému ochrany výsledků tvůrčí činnosti a motivace k pokračování. Ochrana duševního vlastnictví je v současné době jednou z vytižených oblastí práva.

Pojem duševní vlastnictví, jak je dnes již standardně označována problematika práv k nehmotným statkům⁴, vyjadřuje nemateriální hodnoty reprezentované konkrétními duševními výtvy vyjádřenými v objektivně vnímatelné podobě. Duševní vlastnictví (neboli intelektuální vlastnictví) se dotýká veškerých oblastí lidského konání. Obecně spadá do problematiky duševního vlastnictví vše, co člověk vytvořil. Je prvkem pokroku a rozvoje lidstva, a jeho právní ochrana je tedy ochrana výsledků duševní činnosti.

Ochranou duševního vlastnictví se zabývá občanské právo hmotné. Základním pramenem občanského práva hmotného je občanský zákoník. **Právo duševního vlastnictví** je soubor právních norem upravujících společenské vztahy v oblasti nehmotných statků. Právo duševního vlastnictví je ovládáno **zásadou teritoriality**, která říká, že působnost práv duševního vlastnictví se vztahuje pouze na státní občany České republiky, ať už nehmotné statky vytvořili nebo zveřejnili kdekoliv. Typickou vlastností nehmotných statků je **potenciální ubiquita**, neboli možná všudypřítomnost, která odlišuje nehmotné statky od statků hmotných. Duševní statek se nevyčerpává užíváním, může se stát neomezeně předmětem využívání (v podstatě na celém světě), aniž je třeba přenášet hmotný substrát (neboli nosič).

K ochraně práv k nehmotným statkům slouží jak speciální právní předpisy, tak i právní předpisy obecné povahy. Mezi nejdůležitější instituty ochrany patří ochrana veřejnoprávní, kterou zabezpečuje trestní zákon č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. ledna 2010. Ústavně právní ochranu představuje především čl. 34 Listiny základních práv a svobod Práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti, čl. 11 Listiny –

⁴ Pojmy duševní vlastnictví a práva k nehmotným statkům netvoří synonyma. Pojem duševního vlastnictví lze chápat jako podmnožinu kategorie práv k nehmotným statkům [KNAPPOVÁ; ŠVESTKA; DVOŘÁK, 2007, s. 183].

netvůrčí výsledky a ochranná označení a čl. 10 Ústavy České republiky – přednost mezinárodních smluv.

V oblasti pramenů práva duševního vlastnictví vládne komplikovaná situace. Tato právní oblast je regulována na třech různých úrovních. Na mezinárodní, evropské a národní. Přičemž by všechny úrovně měly být harmonizovány. Na nejvyšším bodě stojí orgány mezinárodní [DOBEŠ, 2007]. Jednotlivé státy se snaží o harmonizaci právní úpravy v rámci Evropské unie a v rámci mezinárodní spolupráce. Úmluva o zřízení **Světové organizace duševního vlastnictví**, jejímž členem je i Česká republika⁵ (World Intellectual Property Organization, WIPO, založena 1967, jejím hlavním úkolem je vykonávat dozor v oblasti ochrany duševního vlastnictví) rozumí pojmem duševní vlastnictví práva k: literárním, uměleckým a vědeckým dílům; výkonům výkonných umělců, zvukovým záznamům a rozhlasovému vysílání; vynálezům ze všech oblastí lidské činnosti; vědeckým objevům; průmyslovým vzorům a modelům; ochranným známkám zboží a služeb, jakož i obchodním jménům a názvům, ochraně proti nekalé soutěži a všem ostatním právům vztahujícím se na duševní činnost v průmyslové, vědecké, literární a umělecké činnosti.

Duševní vlastnictví je z hlediska právní vědy pojem abstraktní, pozitivní právo tento pojem neobsahuje [SLOVÁKOVÁ, 2003]. Vymezení tohoto pojmu je záležitostí právní nauky. Nehmotný statek jako objekt právních vztahů má nehmotnou povahu, i když je vyjádřen ve hmotné podobě.

Na nehmotný statek může být nahlíženo buď z právního nebo ekonomického hlediska. Oblast duševního vlastnictví kolísá na pomezí práva občanského a obchodního. K zákonem nechráněným předmětům průmyslového vlastnictví nemající zvláštní právní úpravu, patří například objevy, know how, obchodní tajemství, goodwill, doménové jméno a obchodní jméno. Tyto jsou chráněny právem proti nekalé soutěži.

S oblastí duševního vlastnictví jsou spojené i etické problémy. Nejedná se jen o porušování autorských práv (především v době minulého režimu, viz kapitola 4.2.), porušování citačních zásad a plagiarismus. Diskutována je i oblast patentového práva, kdy příliš přísná ochrana může znamenat zastavení vývoje a vznik monopolů.

⁵ Vyhláška č. 69/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 80/1985 Sb.

Etika nastoluje v době globálních levných internetových sítí i další otázky. Jednou z nich je zamyšlení, zda má stát právo řídit rozvoj informačních technologií. Zda je v pořádku, že část světa nemá přístup k internetu a tedy i k levným informacím. Diskutovány jsou zájmy majitelů výlučných práv a zájem veřejný.

Duševní vlastnictví je zastřešující pojem. Zahrnuje průmyslové vlastnictví a autorská práva.

1.1 Ochrana průmyslových práv

Historie ochrany průmyslových práv ve světě sahá až do 15. století. Senát Benátské republiky, kde byl podán první patent roku 1474, rozhodl, že každý občan získá patent od obecního úřadu na dobu deseti let. Vývoj v oblasti ochrany vynálezů předběhl kontinentální Evropu ve Velké Británii, tehdy nové přední světové velmoci, kde parlament uzákonil roku 1623 první „antimonopolní“ zákon, tzv. „patent letters“, právo vynálezce užívat patent po dobu 14 let. Ve Spojených státech amerických byl roku 1790 přijat patentový zákon, tzv. „Patent Statue“, který hovoří o ochraně vynálezů. Ve Francii byl přijat patentový zákon o rok později, roku 1791, a odtud byl rozšířen po Evropě. Přelomovou byla První světová výstava vynálezů ve Vídni konaná roku 1873, která byla podnětem vzniku Pařížské konvence.

Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (neboli Pařížská unijní úmluva), jímž bylo i Československo členem, je základní mezinárodní úmluva pro všechna průmyslová práva, uzavřená v r.1883 v Paříži. Jejím obsahem je ochrana a úprava práv z průmyslového vlastnictví. Na základě této úmluvy vznikla tzv. Pařížská unie (Unie na ochranu průmyslového vlastnictví). Pařížská unie vystupuje v rámci Světové organizace duševního vlastnictví. Úmluva upravuje patenty, vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory, tovární a obchodní známky, známky služeb, obchodní jména, údaje o původu zboží a označení původu. Tato smlouva o ochraně průmyslového vlastnictví byla podepsána čtrnácti zeměmi a v platnost vešla roku 1884. Následovala Madridská dohoda z roku 1891 o zápisu továrních značek a ochranných známek.

Ochrana práv k průmyslovému vlastnictví má na území České republiky tradici vycházející z kontinentálního pojetí ochrany nehmotných statků. Právní ochrana ochranných známek byla na našem území zavedena rakouským císařským patentem č. 230/1858 ř.z., o ochraně průmyslových známek. Právní ochrana

průmyslových vzorů byla na našem území zavedena rakouským císařským patentem č. 237/1858 ř.z., o ochraně vzorů a modelů pro průmyslové výrobky. První patentový zákon pochází z roku 1897, tj. zákon č. 30/1897 ř. z., o ochraně vynálezů (zákon patentní).

Tyto zákony byly po vzniku Československa spolu s ostatními dříve platnými rakouskými předpisy převzaty. Platily na území celého Československa až do roku 1952.

V nově konstituované České republice byl vydán zákon č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví, kterým byl v souladu s ústavním zákonem zřízen Úřad průmyslového vlastnictví České republiky (viz dále kapitola 3.2).

Instituty **průmyslové právní ochrany** v České republice jsou:

1. ochrana práv technického řešení (vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory (též design), topografie polovodičů)
2. ochrana práv na označení (zeměpisná označení původu, ochranné známky)
3. další práva průmyslového vlastnictví (plemena zvířat, odrůdy rostlin, zlepšovací návrhy)

Předměty průmyslového vlastnictví v českém patentovém systému lze rozdělit na předměty průmyslového vlastnictví, které jsou výsledkem tvůrčí činnosti (vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory, topografie polovodičových výrobků, odrůdy rostlin, plemena zvířat, zlepšovací návrhy a objevy), a které jsou výsledkem činnosti netvůrčí povahy (ochranné známky, označení původu a zeměpisná označení).

Patent je „právní institut ochrany vynálezu jako předmětu intelektuálního vlastnictví“ [Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)]. Kritéria pro udělení patentu jsou následující: patentovatelné je jedině to, co je světově nové, je výsledkem výzkumné/technické činnosti, je průmyslově využitelné a je slučitelné s legislativou Základním pramenem českého patentového

práva je zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích⁶. Jeho novelizace byla provedena zákonem č. 207/2000 Sb.

Patentovatelné nejsou vědecké a matematické metody; vnější úpravy výrobku; plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti; počítačové programy; způsoby prevence a diagnostiky chorob; léčení lidí a zvířat; odrůdy rostlin; plemena zvířat; a to, co je v rozporu s obecnými zájmy (tzn. s morálkou a zásadami lidskosti). Tento výčet výluk z patentovatelnosti podle české legislativy nemusí být ve všech státech totožný.

Užitný vzor, někdy se mu také říká malý patent, má blízko k vynálezu. Rozdíly jsou v rozsahu, invenční úrovni, podmínkách a době trvání ochrany. Právní úprava užitných vzorů je zakotvena v zákoně č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, ve znění zákona č. 116/2000 Sb.

Průmyslovým vzorem (neboli vkusovým vzorem) se rozumí vzhled výrobku (soubor vzhledových vzorů). Je výsledkem tvůrčí činnosti zejména v oblasti průmyslového výtvarnictví a návrhářství. Právní úprava průmyslových vzorů je zakotvena v zákoně č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích. Rozdíl mezi průmyslovým vzorem a ochrannou známkou spočívá v tom, že vzor může být i trojrozměrný (např. láhev Coca-Coly).

Ochranné známky identifikují výrobky a služby, představují záruku kvality a osvědčených vlastností. Zvláštní případ ochranné známky představuje „proslulá známka“, což je známka obecně známá, která již není chráněna, ale v případě, kdy by někdo další chtěl podat přihlášku na něco podobného, bude toto zamítnuto, protože se jedná o obecně známou věc. Zákon č. 174/1988 Sb. o ochranných známkách byl po roce 1989 nahrazen zákonem č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů. Ten byl dále nahrazen zákonem č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách⁷.

⁶ Ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí vyhláška č. 550/1990 Sb., o řízení ve věcech vynálezů a průmyslových vzorů, ve znění vyhlášky č. 21/2001 Sb.

⁷ Přehled právních předpisů i s plnými texty je dostupný na stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví (<http://www.upv.cz/cs.html>).

Označení původu a zeměpisná označení mají za cíl ochranu spotřebitele před vzbuzováním klamavých představ o jiném zeměpisném původu zboží v případech, kdy místo původu určitého zboží má vazbu na jeho kvalitativní znaky.

1.2 Ochrana autorských práv

Autorské právo v objektivním smyslu je soubor právních norem, které upravují společenské vztahy vznikající v souvislosti s vytvořením děl literárních, vědeckých a uměleckých a jejich užitím⁸.

Historie ochrany autorských práv ve světě také sahá až do 15. století. Přesto platí za relativně nové právní odvětví, protože se ustanovilo teprve na sklonku 18. století. Asi nejstarší právní norma byla přijata roku 1469 v Benátské republice. Bylo to první vydavatelské privilegium tiskařů. Po vynálezu knihtisku bylo důležité chránit původní tisky, toto privilegium chránilo knihtiskaře, nikoli autora, a chránilo jeho tisky před přetištěním po dobu dvanácti let na území Benátské republiky. Dalším historicky důležitým právním dokumentem byl status Královny Anny z roku 1709, který zaručoval autorům právo na ochranu po dobu 14-21 let.

První moderní legislativní kroky byly vedeny v téže době dvěma směry. Odtud pochází dvojí pojetí autorského práva.

V Evropě to byl francouzský zákon *droit d'auteur* [čti dru-a-do-tér] a vznikl v době Velké francouzské revoluce. Chránil autora jako původce díla, na autora bylo nahlíženo jako na člověka společensky prospěšného, kterému by jeho uznání nemělo být upíráno. Z Francie se toto právo šířilo dále po Evropě. Tomuto pojetí se říká kontinentální, nebo také evropské. Sem spadá i autorské právo České republiky.

Na druhé straně vznikala v téže době ve Spojených státech amerických revoluční ústava, která zaručovala právo kopírovat (copyright), tedy výlučné právo na vydávání, reprodukci, provozování a prodej předmětu. Základem tohoto pojetí, takzvaně angloamerického, je účelné chápání autorského práva, kdy upřednostňováno není blaho autora, nýbrž blaho společnosti. Důraz je kladen na práva majetková. Na dílo se nahlíží jako na pobídku k vytváření dalších děl.

⁸ UNESCO vyhlásilo 23. duben Světovým dnem knihy a autorských práv a snaží se různými aktivitami podporovat čtení v souvislosti s ochranou duševního vlastnictví autorů.

Copyright je doložkou o výhradě autorského práva, podmiňující právní ochranu autorského díla, která je povinně uvedena na všech rozmnoženinách díla. Je to právo na výlučné vydávání, reprodukci, provozování a prodej předmětu a formy uměleckého, literárního a hudebního díla. Z pohledu českého autorského práva nemá copyright žádný význam, neboť dílo je chráněno bez ohledu na to, zda je na něm tato doložka uvedena, či nikoliv [ČERMÁK, 2004].

Pojetí evropského práva kontinentálního a amerického se v posledních letech sblíží především v harmonizačních snahách v právu Evropského společenství, v oblasti pojetí osobnostních a majetkových práv [BOHÁČEK; JAKL, 2002, s. 21].

Kontinentální pojetí autorského práva - a tedy i české autorské právo - v subjektivním smyslu vyjadřuje souhrn oprávnění, který vzniká autorovi a který je na základě zákona uplatňován. Jde o osobnostní a majetková práva autora. Toto dualistické pojetí práv je základem platné právní úpravy.

Práva osobnostní, tj. právo na zveřejnění, na autorství a na autorský dohled. Osobnostní práva trvají po dobu života autora a jsou nepřevoditelná, nelze se jich vzdát a zanikají smrtí autora.

Práva majetková, tj. právo dílo užívat a udělit oprávnění k jeho užívání. Majetková práva jsou přenositelná, jsou předmětem dědictví, autor uděluje oprávnění k výkonu právo užít (tzn. licence).

Autor, jsou-li jeho práva porušována či ohrožena, se může domáhat ochrany. Oblast autorského práva není upravována pouze normami obsaženými v autorském zákoně, ale vztahuje se k ní celá řada dalších předpisů.

Autorské dílo jako výsledek duševní tvůrčí činnosti je základní prvek právních a společenských vztahů a je předmětem ochrany.

Dílo může být literární, umělecké a vědecké povahy. Je trvale nebo dočasně vyjádřené v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě. Dílem je zejména dílo slovesné, grafické, hudební, choreografické, fotografické, audiovizuální, architektonické nebo počítačový program⁹.

⁹ Počítačový program není patentován, ale je chráněn autorským zákonem.

Autorským dílem není námět, pouhý údaj sám o sobě, denní zpráva, objev, vědecká teorie, statistický graf aj.

Historie ochrany autorských práv na území České republiky sahají až do roku 1846, kdy byl zakotven první normativní akt autorského práva na našem území a bylo jím vydání císařského patentu z 19. 10. 1846 č. 992 s. b. z.s. Tato norma poprvé formulovala zásady pro ochranu děl literárních, hudebních a výtvarných. Roku 1895 byl vydán říšský zákon č. 197/1895 ř. z. O právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým, který byl novelizován zákonem č. 58/1907 ř.z.

Spolupráce na mezinárodní úrovni byla stvrzena až roku 1886 Bernskou konvencí, tj. mezinárodní smlouvou, úmluvou o ochraně literárních a uměleckých děl, která se stala základem autorského zákona pro všechny zainteresované státy¹⁰. Dnes se správou Bernské konvence zabývá světový harmonizační orgán – již zmíněná Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO).

Autorské právo na území Československa bylo dokonce unifikováno dříve, než občanskoprávní zákonodárství. Unifikační normou byl zákon č. 218/1926 Sb. z. a n. o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Vedle obecných ustanovení upravoval tento zákon obsah práva původcovského a jeho trvání.

Tento zákon byl novelizován v roce 1936 a nahrazen byl až roku 1953 zákonem č. 115/1953 Sb. o právu autorském. S přijetím nového Občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. byl přijat i nový **autorský zákon – č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých**. Tento zákon tvořil základ naší právní úpravy bezmála čtyřicet let – do roku 2000.

Nový autorský zákon pochází z roku 2000 a jeho novela z roku 2006 (**zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů a zákon č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony**). Se vstupem do Evropské unie 1. 5. 2004 musela být legislativa v tomto směru upravena podle

¹⁰ Těch států, které podepsaly Bernskou konvenci, bylo osm: Francie, Belgie, Itálie, Německo, Španělsko, Švýcarsko, Velká Británie a Tunis. Dodnes byla podepsána prakticky všemi státy světa.

práva Evropské unie. Závazné jsou pro nás Směrnice Evropské unie¹¹, které jsou součástí novely autorského zákona č. 216/2006 Sb.

Předmětem ochrany tohoto zákona jsou jednak práva autorská, jednak práva související s právem autorským, tzn. práva výkonného umělce k jím vytvořenému uměleckému výkonu, práva výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, práva výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, práva rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání, práva zveřejnitelů k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu. Jako zvláštní právo je uvedeno právo pořizovatele k jím pořízené databázi. Součástí platné právní úpravy je kolektivní správa práv autorských a práv souvisejících s autorským právem.

Základním právním předpisem je tedy **autorský zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, novelizován zákonem č. 216/2006**. Dalšími významnými prameny autorského práva jsou mezinárodní smlouvy z oblasti práva autorského a práv s ním souvisejících, kterými je Česká republika vázána a které mají na základě ustanovení článku 10 a 10a Ústavy České republiky přednost před zákony České republiky. Patří mezi ně:

1. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, naposledy revidovaná v Paříži v roce 1971¹²;
2. Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací, uzavřená v Římě 26. října 1961;
3. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, uzavřená v rámci Dohody o Světové obchodní organizaci (WTO);

¹¹ Seznam směrnic a jejich úplné znění je dostupné na webových stránkách Ministerstva kultury České republiky: <<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=364>>.

¹² Vyhláška č. 133/1980 Sb., ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb.

4. Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví; Smlouva WIPO o právu autorském a Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, které byly přijaty na diplomatické konferenci v roce 1996.

V současné době je připravována novela autorského zákona, která by mohla vejít v platnost již příští rok¹³ (viz dále kapitola 5.5).

Rozdíl mezi autorským a průmyslovým právem spočívá v okamžiku, kdy vzniká ochrana nehmotného statku a jak dlouhá je doba, po kterou tato ochrana platí. Pro průmyslová práva je rozhodující formální ochrana, která je udělena rozhodnutím příslušného orgánu (v České republice jím je Úřad průmyslového vlastnictví). Původce vynálezu si musí nechat vynález patentovat sám (popř. instituce) a ochrana nevzniká okamžitě, nýbrž po přihlášení. Musí uběhnout určitá doba, než je patent udělen, přičemž tato doba ochrany se liší dle druhu patentu/ochranné známky.

Pro autorská práva platí princip opačný, tzn. neformální nabývání ochrany duševního vlastnictví. Autorská práva vznikají okamžikem vyjádření díla v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. V autorském právu je standardem autorský zákon a v právu průmyslovém je duševní vlastnictví chráněno patenty a ochrannými známkami.

¹³ Veškeré aktuálně platné právní předpisy v oblasti autorského a průmyslového práva jsou dostupné v úplném znění na stránkách: <http://www.zakony.cz/?sekce=zakony&akce=seznamdlekategori&kategorie=4.1.&kategorienazev=Pr%E1vo&podkategorienazev=Autorsk%E9%20a%20pr%F9myslov%E9%20pr%E1vo>

2 Formování státní informační politiky po roce 1989

2.1 Státní informační politika na přelomu 80. a 90. let

Informační politika obecně byla na konci 80. let spojována s informatizací. Informatizace, tj. uplatnění a využití informatiky v praxi, se stala přibližně od počátku sedmdesátých let v Československu součástí vědní a vědecko-technické politiky státu. Stát v tomto případě vystupoval jako ten, kdo tvoří podmínky pro její uplatnění – tedy koordinuje a podporuje. Byly zde vedeny programy, které podporovaly tento proces (sem spadá rozvoj soustavy VTEI a její automatizace). Československo bylo účastníkem Komplexního programu vědecko-technického pokroku členských států Rady vzájemné hospodářské pomoci do roku 2000, který byl přijat roku 1985 a který vytyčoval základní směry vědecko-technického rozvoje: elektronizaci národního hospodářství, komplexní automatizaci, rozvoj jaderné energetiky, vývoj nových materiálů a technologií jejich výroby a zpracování a rozvoj biotechnologií. Události listopadu roku 1989 zasáhly informační politiku v době plánování 9. a 10. pětiletého plánu pro období 1991-2000.

Prostředky vložené do etap informatizace se měly podle předpokladů několikanásobně zvýšit a zrychlit tak ekonomický rozvoj. Existovala Státní komise pro vědecko-technický a investiční rozvoj (SKVTIR), ústřední orgán státní správy řídící mimo jiné i státní informační politiku. Dále existovalo „Mezinárodní centrum VTI“ (VTI = vědecko-technických informací) v Moskvě, na kterém se Československo významně podílelo.

Program informační politiky měl za cíl vybudovat informační systémy a informační zdroje, dále rozvoj telekomunikační infrastruktury, podporu výzkumu a vývoje technických a programových prostředků a výchovu uživatelů a profesionálních informačních pracovníků (tj. vzdělávání a informační gramotnost). V plánu byla i následující systémová opatření a nástroje informační politiky, které se však nestihli realizovat:

- legislativní úprava zákonem plánovaná na rok 1994, tzv. informační zákon nebo kodex
- úprava organizačních struktur podílejících se na informačních procesech, zejména v oblasti kooperace a spolupráce na státním informačním systému
- opatření zaměřená na sféru vzdělávání (vědní obory, vědecká pracoviště, studijní obory, stáže, rekvalifikace).

2.2 Státní informační politika nově vzniklého státu

„Legislativa je vedle technologií, standardizace a organizace pilířem informační politiky.“

Jiří Maštalka [MAŠTALKA, 1991, s. 34]

Po pádu komunistického režimu v Československu nastalo období náročné legislativní práce, a to nejen v oblasti informační politiky. Bylo potřeba předělat celý právní řád. Nastal proces demokratizace společnosti. Součástí Ústavy se stala Listina základních práv a svobod deklarující svobodu projevu a právo na informace. Československá společnost se musela začít přizpůsobovat nově vzniklým politickým i ekonomickým podmínkám. Právo, jehož smyslem je upravovat státem garantované vztahy mezi právními subjekty (fyzické a právnické osoby), stálo v popředí zájmu. Bylo nutné budovat důsledně právní stát, kdy právní norma je jediným obecně závazným institutem k omezení práv subjektu. Stát měl zajišťovat legislativu na základě demokratických principů.

Ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj České republiky v Praze se stalo ústředním orgánem státní správy pro informační politiku¹⁴. Státní informační politiku pojímalo jako politiku státu, která směřuje ke koordinaci všech aspektů organizace a rozšiřování informací [MATOUŠOVÁ, 1991]. V textu ústavního zákona č. 103/1991 Sb. nebyl termín „informační politika“ výslovně uveden, ale byl zahrnut jako součást hospodářské strategie ČSFR. Hlavními oblastmi k řešení,

¹⁴ Novelizací zákona ČNR č. 2/1969 z prosince 1990 je Ministerstvu pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR mimo jiné uloženo plnit funkci ústředního orgánu státní správy pro tvorbu informační politiky.

kterými bylo potřeba se zabývat, byla legislativa, standardizace, normalizace a výstavba základní infrastruktury. Ministerstvo mělo za úkol navrhovat a koordinovat programy a projekty k realizaci státní informační politiky a vydávat obecně závazné právní předpisy na úseku výzkumu a vývoje.

V dubnu roku 1991 vyhlásilo Ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR následující programy výzkumu a vývoje:

- Progresivní technologie pro malé a střední podniky;
- Úspory energie;
- Zdraví lidu a zdravá výživa;
- Tvorba a ochrana životního prostředí;
- Rozvoj vzdělávání a
- Informatizace.

11. dubna 1991 schválila vláda ČR „Zásady státní politiky České republiky v oblasti informatizace“¹⁵. Veřejně přístupné informační služby se staly předmětem zájmu státu¹⁶.

¹⁵ Dostupné z portálu Vlády České republiky:

<http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/AB27AED27A0CD8FDC12571B6006C7EC3>

¹⁶ Zpracován byl zákon o veřejných knihovnických a informačních službách. Nastala transformace ÚVTEI, která organizačně přešla k 1. 9. 1990 z federální sféry do sféry ČR pod Ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj České republiky a k 1. 7. 1991 se přeměnila na Národní informační středisko České republiky. Přeorientovalo se na služby pro zakládající se privátní podniky a samozřejmě také vládu. Soustava VTEI byla založena na státním rozpočtu – na kapitole věnované vědeckotechnickému rozvoji, základnímu a aplikovanému výzkumu a ekonomickému výzkumu. VLASÁK tvrdí, že ideologickým základem postkomunistické transformace se stala neoklasická ekonomie – která jako důsledek polistopadové „Státní informační politiky“ - zapříčinila rozpad soustavy VTEI a tím i úpadek rozvoje vědeckotechnických informací. Dokládá to statistikou uplatněných patentových přihlášek u Evropského patentového úřadu. [VLASÁK, 2001]. V rámci srovnávání s ostatními státy Evropské unie je podle něj nutné konstatovat, že oblast vědeckotechnického rozvoje se u nás by se měla stát nejvýše preferovaným sektorem národního hospodářství.

Je patrné, že byla uznána nutnost informatizace společnosti a přiblížení se demokraticky vyspělým státům v oblasti informační politiky. Stát deklaroval informační politiku takovým způsobem, aby se její hlavní náplní stala právě informatizace. Stát se snažil ovlivňovat ekonomickými nástroji rozvoj informačních technologií. Informatizace, jakožto komplexní proces, měla infrastrukturní povahu. Stala se podmínkou pro dosažení technické úrovně a vytvoření technické složky informačního sektoru. Stát měl zajišťovat zabezpečující část, která zahrnuje především technické prostředky, telekomunikační infrastrukturu, informační technologie, ekonomické nástroje podpory informatizace, standardizaci a technickou normalizaci, výchovu pro informatizaci, mezinárodní spolupráci s cílem dosáhnout integrace s mezinárodními iniciativami a v neposlední řadě legislativní zabezpečení.

Kroky státní informační politiky v oblasti komunikace občana s veřejnou správou je možné sledovat v souvislosti s vývojem Státního informačního systému. Nastolené změny ekonomických podmínek dovolovaly přímé řízení procesu informatizace oproti předchozímu centralizovanému jen v rámci tohoto státního informačního systému¹⁷. Ten se stal prioritou státní informační politiky číslo jedna.

Nově musely být informace chápány jako předmět podnikatelské činnosti a tato skutečnost musela být podchycena legislativou. Orgány státní správy začaly řešit v rámci svých kompetencí jednotlivé právní oblasti a přizpůsobovat právní normy nastalé společenské situaci. Nově se začala řešit problematika (mimo mnoha dalších) ochrany osobních údajů, ochrany osobnosti a ochrany autorských práv.

Legislativu tvořilo Ministerstvo pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR (později Ministerstvo hospodářství), které muselo v této souvislosti připravit k přijetí následující nejdůležitějších právní předpisy: zákon o ochraně dat, který by určoval pravidla pro provozování informačních systémů, nové právní úpravy týkající se jednotlivých informačních soustav a v rámci tohoto definovat státní informační

¹⁷ Výkonným orgánem bylo Ministerstvo hospodářství, které spravovalo Státní informační systém. Poté převzal jeho pravomoc Úřad pro státní informační systém, zřízený k 1. 11. 1996. Úřad pro státní informační systém byl zrušen a zřízen byl nový Úřad pro veřejné informační systémy (ÚVIS), který spravoval systém od roku 2000 do vzniku Ministerstva informatiky (viz dále kapitola 2.3).

system, dále právní úpravy programového vybavení a nový zákon o telekomunikacích¹⁸.

Informační systém měl být tvořen informačním systémem státní správy a systémem veřejně přístupných informačních služeb, které se měly odvíjet za přímé ekonomické podpory státu. Snahou státu bylo vytvoření podmínek pro subjekty podílející se na procesu informatizace.

2.3 Státní informační politika po roce 2000

Česká státní informační politika byla od druhé poloviny 90. let minulého století soustředěna na definování priorit při budování "Globální informační společnosti". Tento úkol byl deklarován jako mezinárodní, prvořadého významu¹⁹. Prioritami české státní informační politiky v rámci rozvoje informační společnosti se (mimo jiné) stala informační gramotnost, rozvoj informačních systémů státní správy, komunikační infrastruktura a ochrana osobních dat.

Stát formuloval svou informační politiku obecně a v konkrétnějších obrysech byla vyjádřena pro určitá časová období strategickými dokumenty. Ty byly ovlivněny nadnárodní informační politikou Evropské unie²⁰, která je pro Českou republiku rozhodující. Hlavním cílem bylo vytvořit podmínky a vyhovující prostředí pro rozvoj informační společnosti a vyrovnat se na poli komunikace s veřejnou správou Evropské unii. Bylo podniknuto mnoho kroků²¹ včetně vyčlenění

¹⁸ Legislativní opatření vycházela z předpisů publikovaných ve Sbírce zákonů ke dni 31. 12. 1990.

¹⁹ V únoru 1995 byl program budování "Globální informační společnosti" deklarován na setkání zemí skupiny G7. Bangemannova zpráva ("Europe and the global information society - Bangemann report") předložila Evropské komisi akční plán, jehož realizace měla již některé velmi konkrétní dopady, mezi které patří zejména liberalizace komunikací v členských zemích EU a vytváření právního prostředí pro intenzivní ekonomické využívání ICT. [Státní informační politika - Cesta k informační společnosti]. Dostupný z WWW: <http://www.epractice.eu/files/media/media_425.pdf>]

²⁰ Tato strategie byla vyjádřena následujícími dokumenty: strategie eEurope+, Akční plán eEurope 2002 a Akční plán eEurope 2005 a i2010 - A European Information Society for growth and employment.

²¹ Zřízení Rady vlády České republiky pro státní informační politiku byla usnesením vlády z 19. října 1998 č. 680, o zřízení Rady vlády České republiky pro státní informační politiku.

samostatného ministerstva²², kterými se informační politika dostala do podvědomí široké veřejnosti.

Ucelenou koncepci státní informační politiky můžeme hledat v dokumentech Státní informační politika - cesta k informační společnosti²³ z roku 1999 a na ní navazující dokument Státní informační a komunikační politika²⁴, který hodnotí autorskoprávní ochranu takto: „*Ostatní klíčové oblasti rozvoje informační společnosti, jako je například ochrana autorských ... považuje vláda v současné době za dostatečně a odpovídajícím způsobem zajištěné. Vláda bude v těchto oblastech sledovat evropské trendy a včas přijímat nutná opatření.*“ [Státní informační a komunikační politika : e-Česko 2006, s. 4]. Nové právní otázky vyvstávající s novými informačními technologiemi souvisejícími s autorskoprávní ochranou se vláda zavazuje sledovat a koordinovat tuzemské úpravy v návaznosti na celosvětovou povahu této problematiky.

Boj proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví zahájila Česká republika přijetím „Koncepce boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví“²⁵. Ta reagovala na problematickou situaci vzniklou vývojem informačních technologií a za ním zaostávající oblast práva. Právo nestíhalo a stále nestíhá reagovat na měnící se podmínky komunikačních sítí umožňujících trestnou činnost v oblasti duševního vlastnictví. Koncepce určila role jednotlivých státních i nestátních institucí, vytyčila jednotlivé legislativní úpravy, kterými bylo potřeba se zabývat a stanovila cíle v boji

²² Ministerstvo informatiky České republiky fungující od 1. 1. 2003 (zřízeno zákonem č. 517/2002 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů) do 1. 6. 2007 (zrušeno zákonem č. 110/2007 Sb., o některých opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy, souvisejících se zrušením Ministerstva informatiky a o změně některých zákonů.). Jeho úkoly převzaly Ministerstvo vnitra, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo pro místní rozvoj.

²³ Přijata vládou 31. 5. 1999. Úřad vlády. Státní informační politika - Cesta k informační společnosti [online] [2010-07-27]. Dostupný z WWW: <http://www.epractice.eu/files/media/media_425.pdf>.

²⁴ Ministerstvo informatiky. *Státní informační a komunikační politika : e-Česko 2006* [elektronický zdroj]. Praha : Ministerstvo informatiky ČR, 2004. Dostupné z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/SIKP_def.pdf?PHPSESSID=d217ef9f5b19ccdcd6b903d0371f07a1>.

²⁵ Přijata usnesením vlády č. 330 ze dne 14. 4. 1999. Dokument dostupný z webové stránky: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokumenty/dus_vlast/koncepce.html>.

proti kriminalitě v oblasti porušování práv k duševnímu vlastnictví. Doznává, že tato oblast nabývá stále většího významu a je proto potřeba se jí zabývat. Je nutné podotknout, že problém zaostávání právního řádu za vývojem komunikačních technologií neřeší pouze Česká republika, ale i ostatní státy.

Informační technologie jakožto součást každodenního života hraje svou roli nejen v ekonomice, ale i v oblasti výzkumu a vývoje. Je nezbytné, aby tuto roli stát docenil a podporoval vzhledem ke vztahu konkurenceschopnosti národních ekonomik. Jak vyplývá ze studie Světového ekonomického fóra „The Global Information Technology Report 2008-2009“²⁶, právní regulace informačních technologií v České republice oproti ostatním zemím zaostává. Zohledněné údaje týkající se míry ochrany práv duševního vlastnictví, politického a regulačního zázemí informačních technologií jednotlivých zemí, zařadily Českou republiku na 51. místo z celkově 134 hodnocených zemí [JAVORKOVÁ, 2009].

2.4 Dílčí závěr

Prioritou se na počátku 90. let stala příprava takové stání informační politiky, která by byla srovnatelná s politikami vyspělých zemí. Česká republika se snažila integrovat do západoevropských struktur a mimo mnoha dalších oblastí přiblížit i svou informační politiku té evropské.

Stát plnil svou úlohu v právní regulaci na úseku informatiky a legislativně modifikoval vztahy v oblasti nakládání s informacemi. Základní vztah určený smyslem informační činnosti spočívá v poskytování služeb informačních institucí a stát zde vystupuje jako nejvyšší prvek v hierarchii státní orgán – informační instituce – uživatel²⁷. Hlavním úkolem státu bylo po změně politického režimu postavit informační instituce do relativně nezávislého postavení, ve kterém by měly možnost

²⁶ World Economic Forum. The Global Information Technology Report 2008-2009. Dostupný z WWW: <<http://www.insead.edu/v1/gitr/wef/main/fullreport/index.html>>.

²⁷ Tento vztah můžeme ilustrovat na příkladu Ministerstvo kultury – knihovna – uživatel knihovny v průniku do autorského práva.

jednat sami za sebe. Stát se distancoval a samotné instituce (pod záštitou státu) prosazovaly svou informační politiku²⁸.

Státní informační systém se stal rámcem pro tvorbu legislativních dokumentů vymezujících možnosti získávání, zpracování a zpřístupňování dat. Legislativní akty této oblasti tedy vycházely z legislativních aktů širší působnosti, jedním z nich byl i autorský zákon.

Jak již bylo v první kapitole řečeno, informační politika v oblasti duševního vlastnictví je vyjádřena celkovým postojem státu k této problematice. Na první pohled by se mohlo zdát, že ochrana duševního vlastnictví není prioritní oblastí státní informační politiky. To je však mylný předpoklad. Dokládá to například i výše zmíněná „Koncepce boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví“.

Směr formování státní informační politiky určila informatizace společnosti, která je často jako jediná prezentována v souvislosti s pojmem státní informační politiky. Legislativní zabezpečení oblasti ochrany duševního vlastnictví se však vyvíjela po celá první dvě desetiletí a stále není ukončeným procesem. Stát svůj závazek naplnil, legislativu ochrany duševního vlastnictví zabezpečil, určil ji a přiblížil západním zemím a nyní je, podle mého názoru, zakotvena moderními legislativními dokumenty a standardy, které zajišťují ochranu duševního vlastnictví (viz dále).

²⁸ To je možné sledovat na příkladu Národní knihovny.

3 Vývoj české legislativy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví

3.1 Ochrana průmyslových práv před rokem 1989

„Informační politika organizuje a připravuje koncept pro další vývoj a směřování, a je snahou o řízení procesu rozvoje vědy a techniky a realizaci pokroku.“

Jiří Kábrt [KÁBRT, 1973, s. 13]

Citát Jiřího Kábrta napomáhá ke správnému pochopení směrů informační politiky ČSSR. Je důležité si uvědomit, jakými změnami společnost procházela. Informační politika Československé socialistické republiky byla součástí celkové vědecko-technické politiky a byla spojována s pojmem „vědecko-technická revoluce“. Měla být společenským programem vědecko-technického rozvoje a odpovídající složkou hospodářské politiky státu. Byla programem vyjadřujícím orientaci vědy a výzkumu, způsoby jejich řízení a organizace, systém výchovy, materiální zabezpečení, financování a metodiku organizace.

Probíhající společenské změny spojené s rozvojem informačních a komunikačních technologií, na které musela společnost reagovat, zapříčinily usměrňování a organizování vývoje. Vědecký pokrok působil změny ve společenském i ekonomickém rozvoji. Termín „vědecko-technická revoluce“ používaný v souvislosti s informační politikou 60. a 70. let minulého století vystihuje průběh procesu přerodu industriální společnosti v postindustriální neboli informační společnost („information society“)²⁹. Proces výroby byl ovlivněn vědecko-technickou revolucí, obměna náplně práce měnila poměr tzv. „modrých“ a „bílých límečků“³⁰. Věda se stávala výrobní silou. Přicházela nová struktura potřeb. Začínala se projevovat závislost směrů informační politiky na pojetí průmyslu.

²⁹ Nahlíženo z pohledu teorie amerického sociologa Daniela Bella (nar. 1919).

³⁰ Fritz Machlup (1902-1983) definoval dvě hlavní kategorie pracovní síly – „bílé límečky“ (white collars) jako zaměstnance s vyšším podílem duševní práce, a „modré límečky“ (blue collars) jako skupinu zahrnující zaměstnance pracující spíše manuálně. [VLASÁK, 2008]

Na vědu bylo nahlíženo jako na základní článek řetězce „věda – technika – ekonomika“. [KÁBRT, 1973, s. 8]. Z toho hlediska je důležité chápat vztah vědy a techniky, která představuje zprostředkující článek mezi vědou a ekonomikou jakožto stejně významný jako vztah vědy a ekonomiky, který ovlivňuje dlouhodobé záměry rozvoje společnosti [tamtéž, s. 9].

Řízení vědy státem bylo pro svůj zásadní význam a mnohostranný dosah v tehdejší pojetí státní politiky náročnou složkou národohospodářského rozvoje státu. Rozvoj vědy si žádal institucionalizaci. Řešení tohoto problému se zhruba od konce 60. let koncentrovalo v jednotně koncipované státní informační politice, jejímž východiskem byla informační podpora výzkumu, z něhož postupně vycházela všechna realizační opatření.

Problematika právní ochrany vynálezů byla nejprve upravena zákonem č. 6/1952 Sb., o vynálezech a zlepšovacích námětech³¹. Problematika průmyslových vzorů a ochranných známek byla upravena zákonem č. 8/1952 Sb., o ochranných známkách a chráněných vzorech. Zákon č. 6/1952 Sb., o vynálezech a zlepšovacích námětech byl krátce nato nahrazen zákonem č. 34/1957 Sb., o vynálezech, objevech a zlepšovacích návrzích. Patenty se neudělovaly chemicky vyráběným látkám, léčivům, potravinám, dále rostlinným odrůdám a plemenům živočichů. Patentovatelné naopak byly slitiny kovů. Patent musel mít tyto atributy: novost (popis vynálezu nebyl do podání přihlášky zveřejněn), pokrokovost (technická úroveň vynálezu) a užitnou hodnotu (průmyslová využitelnost). Patent byl fixován průmyslovou upotřebitelností, to znamená, že v československém zákoníku byl definován tak, že „udělen je patent na vynález, jehož předmět lze průmyslově vyrábět nebo podle něhož lze postupovat při provozování výroby“ [VLASÁK; ŘÍHA, 1970, s. 150].

Informační politika ČSSR měla vytvářet předpoklady pro ochranu průmyslových práv a vynálezů dané země, nikoli jednotlivce. Měla snižovat závislost národního hospodářství na zahraničních vědecko-technických a technologických řešeních, závislost socialistické země na nesocialistické [VLASÁK; ŘÍHA, 1970,

³¹ Vládní nařízení č. 20/1952 Sb. k tomuto zákonu.

s.39]. Pozornost byla věnována vytváření podmínek pro rozvoj vědecko-technické činnosti v jednotlivých výzkumně-vývojových ústavech a podnicích.

Tato právní úprava zavedla institut odevzdání vynálezu státu. A přesto neodpovídala způsobu hospodářského řízení, proto byl připraven nový zákoník průmyslových práv, který měl promítnout vliv řízení ekonomiky na tuto oblast - zákon č. 84/1972 Sb., o objevech, vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích. Jeho účelem bylo ještě důrazněji prosadit politické tendence.

Centrálně plánovaná ekonomika a kolektivizace hospodářství zdeformovala vztahy v oblasti průmyslových práv. Československo přizpůsobilo legislativu průmyslového vlastnictví sovětskému vzoru. Zákon č. 84/1972 Sb. zavedl vedle formy ochrany vynálezu patentem (v praxi použitelné převážně jen pro zahraniční přihlašovatele) tak zvané *autorské osvědčení na vynálezy*, u něhož byl prvek výlučného práva ještě více potlačen. V té době bylo „*autorské osvědčení hlavní formou ochrany vynálezu, které mohl získat jen původce. Bylo nepřevoditelné. Zakládalo právo všech tzv. socialistických organizací na volné využití vynálezu, původce měl právo na odměnu.*“ [HENDRYCH, 2001].

Postoj státu k principu nevýlučné ochrany vynálezů autorským osvědčením vystihuje následující úryvek: „*Základní právo plynoucí majiteli patentu, je právo využívat vynálezu při výrobě, práva záповědi výroby jiným resp. připouštění cizí výroby jen se souhlasem majitele a právo dispozice, tj. možnost propůjčení práva využití (licence) a případně převodu patentu. V socialistických právních normách je většinou zakotveno i právo vynálezce na přiměřenou odměnu. V různé formě bývá v právních normách zajištěna možnost využití vynálezu státem, příp. i jinými zájemci, formou tzv. nucené licence v určitých specifických případech (např. z důvodu vojenských, z důvodu státního zájmu pro výrobu či export apod.)*“ [VLASÁK; ŘÍHA, 1970, s. 151]

Zákon č. 84/1972 Sb., o objevech, vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích prakticky zrušil pojem „patent“ jako takový. Pojetí průmyslových práv vystihuje následující výrok: „*Období, kdy významný objev nebo vynález byl dílem a výsledkem geniálního jednotlivce, spadá do minulého století*“ [VLASÁK; ŘÍHA, 1970, s. 167]. Monopol patřil státu. „*Správnost mnohých z těchto principů je přirozeně diskutní (řešení bylo též poznamenáno názorovým vývojem v*

roce 1968) a tyto principy bude nutno přizpůsobit úpravám soustavy řízení naší ekonomiky“ [VLASÁK; ŘÍHA, 1970, s. 166].

Na druhé straně si Československo uvědomovalo význam účasti na mezinárodní spolupráci a s tím spojenou potřebu změn v systému průmyslově právní ochrany. Tendence v zajišťování průmyslových práv ve světě se odrazil i v situaci v Československu. Taktéž byla znát vzrůstající potřeba širšího vzdělávání v oblasti průmyslových práv³². Bylo zavedeno Mezinárodní patentové třídění vypracované na základě Štrasburské smlouvy o Mezinárodním patentovém třídění z roku 1971³³.

Klíčovou otázkou byla vědecko-informační komunikace. Státní informační politika pro vědecko-technický rozvoj byla podřízenou součástí státní vědecko-informační komunikace. Nástrojem tehdejší státní informační politiky byla soustava vědeckých, technických a ekonomických informací³⁴ (VTEI). Jejím hlavním úkolem byla práce s informacemi, jejich zpracování a využití pro řízení výroby, výzkumu a vývoje. Soustava VTEI tvořila fondy, koordinovala informační činnost, vypracovávala studie, přehledy a rozborů, tvořila podklady – tedy i pracovala s patentovými informacemi. ČSSR projevovala kladný přístup a zájem o tendence mezinárodní spolupráce a integrace v oblasti ochrany duševního vlastnictví, tedy vytvoření systému mezinárodních patentových informací, který by představoval efektivní a rychlejší přísun patentových informací, tj. moderní systém třídění a zpracování informací pro účely patentového průzkumu.

V rámci soustavy VTEI, která byla také nástrojem komunikace patentových informací o stavu vědy a techniky, fungoval Patentový úřad, v 80. letech již s funkcí definovanou jako „specializovaná informační instituce“. Přesným názvem Úřad pro vynálezy a zlepšovací náměty, zřízen k 1. dubnu 1952 při Státním úřadu plánovacím.

³² Roku 1963 byl v rámci patentového úřadu založen Institut průmyslově právní výchovy.

³³ Štrasburská dohoda o mezinárodním patentovém třídění byla přijata v březnu roku 1971, účinnosti nabyla roku 1975 a je spravována Mezinárodní organizací duševního vlastnictví [EXELOVÁ, 2006]. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 110/1978 o Štrasburské dohodě o mezinárodním patentovém třídění ze dne 24. března 1971 vstoupila v platnost pro ČSSR dnem 3. 3. 1978.

³⁴ Podílela se na programu státní informační politiky pro vědecký a technický rozvoj. V roce 1973 byl zahájen vývoj a postupná realizace Systému ústřední technické základny (SÚTZ) československé soustavy VTEI jako jednoho z nejvýznamnějších úkolů programu Státní informační politiky ČSSR.

Historie úřadu sahá do roku 1919, kdy byl založen Patentní úřad (založen zákonem č. 305/1919 Sb. ze dne 27. května 1919, současně se zřízením Patentního úřadu byl ustanoven Patentní soud)³⁵.

Úřad³⁶ fungoval jako patentový, kde se přihlašovaly patenty. Spolupracoval na přípravě zákona č. 34/1957 Sb. o vynálezech, objevech a zlepšovacích návrzích. Aktivně se zúčastňoval mezinárodních konferencí, v nichž byl členem (např. revizní konference Pařížské unijní úmluvy (viz kapitola 1.1.), mezinárodní konference v Locarnu 1968 atd.). Československo se podílelo na pracích odborných mezinárodních institucí jako byl ICIREPAT (výbor pro mezinárodní spolupráci patentových úřadů při vyhledávání informací). Zároveň probíhala spolupráce v rámci RVHP.

Podmínkou pro uplatnění výsledků výzkumu a vývoje byla realizace takového modelu řízení ekonomiky, který by reagoval na změny a řešil ekonomické problémy v návaznosti na strukturální změny. Právní kodifikace musela odrážet nejdůležitější úkol, kterým mělo být upevňování zásad plánovaného hospodářství. Právo mělo vychovávat občana ke kolektivnímu duchu. Progresivní vývoj hospodářských a politických poměrů rozvinuté socialistické společnosti měl být znát na první pohled.

Toto období centrálně plánované ekonomiky je možné charakterizovat slabou ochranou duševního vlastnictví, která se opírala o myšlenku, že nehmotné statky jsou „bohatstvím celého lidstva“ a „patří všem“. Tato skutečnost se projevila v zaostávání země v důsledku nedostatku podnětů a celkového podněcování duševní práce. [BOHÁČEK; JAKL, 2002 s. 31]

³⁵ Řízení o ochranných známkách probíhalo až do 1. ledna 1950 před obchodními a živnostenskými komorami, a před ministerstvem průmyslu. Odvolacím orgánem ve druhém stupni byl Nejvyšší soud. [Česko. Úřad průmyslového vlastnictví, 2010]. 1. 1. 1950 (vládním nařízením č. 284/1949 Sb.) byla rozšířena činnost úřadu o působnost ve věcech ochranných známek a chráněných vzorů.

³⁶ Vývoj názvu úřadu: 1919-1952 Patentní úřad; 1952-1953 Úřad pro vynálezy a zlepšovací náměty; 1953-1956 Úřad pro vynálezy; 1956-1959 Státní úřad pro vynálezy a normalizaci; 1959-1972 Úřad pro patenty a vynálezy; 1972-1990 Úřad pro vynálezy a objezy; 1991-1993 Federální úřad pro vynálezy; od 1993 do současnosti Úřad průmyslového vlastnictví.

3.2 Ochrana průmyslových práv po roce 1989

Bezprostředně po změně politického a hospodářského systému v roce 1989 se patentové zákonodárství vrátilo k původním základním principům patentového práva tak, jak jsou běžné ve většině států světa. Bylo nutné přistoupit v oblasti průmyslových práv k nové právní úpravě, která by odpovídala tržnímu hospodářství s konkurenčním prostředím a která by respektovala vlastnická práva jejich majitelů. Bylo přistoupeno k harmonizaci českého práva s obdobným systémem členských zemí Evropské unie.

Návrat k tržní ekonomice přinesl zájem o ochranu průmyslového vlastnictví. Zákon z roku 1972 byl zrušen zákonem č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích. *„Výlučná „ochrana“ byla v roce 1990 změněna na výlučnou, trvající 15 let od původní přihlášky vynálezu.“* [HENDRYCH, 2001]. Po rozpadu České a Slovenské federativní republiky byl tento právní předpis převzat Českou republikou a upravuje patentové právo i v současné době. Tento zákon obnovil legalitu patentového systému a je základním pramenem patentového práva u nás. Jeho novelizace byla provedena zákonem č. 207/2000 Sb. Zákonem č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, ve znění zákona č. 116/2000 Sb., byla do našeho právního řádu zavedena právní úprava užitných vzorů, která dříve chyběla.

V rámci rozdělení bývalého Československa vznikl jako následnická organizace Federálního úřadu pro vynálezy Úřad průmyslového vlastnictví České republiky, který sídlí v Praze (zřízen zákonem č. 21/1993 Sb.). Od svého zřízení roku 1993 úřad budoval vztahy se zahraničím. Česká republika přistoupila k mezinárodním dohodám a získala tak odpovídající postavení v rámci Světové organizace duševního vlastnictví [Česko. Úřad průmyslového vlastnictví, 1999]. Zahájila přípravné období směřující k úplnému členství v Evropské patentové organizaci.

Úřad průmyslového vlastnictví je navrhovatelem legislativních dokumentů oblasti průmyslového vlastnictví. Po vstupu České republiky do Evropské unie 1. května 2004 byla nutná harmonizace právních předpisů, protože globální obchod vyžaduje volný pohyb zboží a služeb, což přináší nový pohled na ochranu průmyslového vlastnictví. Z mezinárodního hlediska je Česká republika zavázána Mezinárodními smlouvami na ochranu průmyslového vlastnictví. Jde o

mnohostranné mezinárodní smlouvy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví spravované Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO) a Světovou obchodní organizací (WTO) ³⁷.

Úřad průmyslového vlastnictví slouží jako státní orgán zastupující stát v oblasti informační politiky ochrany průmyslového vlastnictví. Je ústředním orgánem státní správy České republiky na ochranu průmyslového vlastnictví. Disponuje samostatným rozpočtem, v jeho čele je předseda jmenovaný vládou. Úřad plní zejména funkci patentového a známkového úřadu. Rozhoduje o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových prvků, ochranné známky a označení původu výrobků; vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích a vede ústřední fond světové patentové literatury. [Česko. Úřad průmyslového vlastnictví, 2002]. Úřad průmyslového vlastnictví v rámci své činnosti zajišťuje komplexní ochranu průmyslových práv. Celou svou činností Úřad přispívá k rozvoji průmyslového vlastnictví a ke zvyšování jeho právní ochrany v České republice [ČERNÝ, 2001].

Dalším návrhatelem a předkladatelem legislativních dokumentů oblasti průmyslového vlastnictví je Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky³⁸ (dříve Ministerstvo hospodářství ČR), které je ústředním orgánem státní správy pro státní politiku v oblasti průmyslu, obchodu, surovin a ekonomických vztahů vůči zahraničí.

Informační politika v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví je udávána Radou pro výzkum, vývoj a inovace³⁹. Ta je odborným a poradním orgánem vlády České republiky, který zabezpečuje přípravu Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací a v souladu s mezinárodními smlouvami ji předkládá vládě. Tato formulace národní politiky výzkumu a vývoje byla připravována zhruba od druhé poloviny

³⁷ Aktuální seznam s odkazy na plné texty jednotlivých dokumentů je přístupný na webových stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví (<http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/mezinarodni-smlouvy-spravovane-wipo.html>).

³⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2005- [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/>>.

³⁹ Rada pro výzkum a vývoj. *Výzkum a vývoj v ČR* [online]. 2010, [cit. 2010-07-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vyzkum.cz/>>.

90.let a koncepce vyústily v nejnovější Národní politiku výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2009 až 2015⁴⁰, kterou schválila vláda usnesením č. 729 na svém jednání dne 8. června 2009. Jedním z cílů Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací je „vytvořit v ČR prostředí stimuluje výzkum, vývoj a inovace“. Pod tento bod je možné vztáhnout právě legislativní zabezpečení ochrany průmyslového vlastnictví. A nejen to. Pod tímto obecným cílem je možné spatřovat i průmyslověprávní informace, které jsou jednou z důležitých komponent výzkumně-vývojové činnosti podniku a mělo by být v zájmu státu a jednotlivých informačních institucí budovat informačním systémům této oblasti zázemí.

Tržní ekonomický systém předurčuje konkurenceschopnost ekonomických subjektů, které jsou ovlivněny schopností využívat dostupných informací⁴¹. V ideálním případě by se měl výzkum započít patentovými rešeršemi. Patentová rešerše, jakožto součást strategie podniku/instituce, šetří duplicitní práci a tedy i finanční prostředky a čas. Rešerše a průzkum vedou k efektivnějším, ekonomičtějším a rychlejším výsledkům. Na začátku devadesátých let byly informační zdroje průmyslověprávních informací málo využívány [ČADA, 2002, s. 5]. Po útlumu v letech socialismu nebylo zvykem proces rozhodování obohacovat o dostatek poznatků a touto problematikou se zabývat. Situace se však lepší, i když není ideální. Povědomí o průmyslových právech a informačních systémech s nimi spojených se zvyšuje a odborníkům a informačním pracovníkům s tím, jak narůstá vědecká aktivita, narůstají pracovní místa našeho oboru, což je velmi pozitivní. V současné době jsou v České republice průmyslověprávní informace snadno.

Úřad průmyslového vlastnictví vede rozsáhlou patentovou knihovnu a vydává Věstník Úřadu průmyslového vlastnictví (dnes dostupný na stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví). Úřad poskytuje rozsáhlé služby pro veřejnost. Na svých webových stránkách nabízí odkazy na národní i zahraniční on-line databáze, ve

⁴⁰ Dokument je dostupný z webových stránek Rady pro výzkum, vývoj a inovace: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=532844>.

⁴¹ Etika informačních pracovníků vyžaduje diskrétnost a mlčenlivost, například při vypracovávání patentové rešerše, kdy jsou odhaleny strategické plány firmy a výzkumně vývojová činnost.

kterých je možné provádět rešerše bezplatně⁴². Lze tedy konstatovat, že situace v oblasti komunikace průmyslověprávních informací je v České republice, podle mého názoru, na srovnatelné úrovni s ostatními vyspělými zeměmi.

3.3 Dílčí závěr

Do roku 1990 mělo Československo státní informační politiku rozpracovanou v podobě pětiletých plánů. Rozhodující byly vědecko-technické programy P18, P13, které byly základním obsahem informační (vědecko-technické) politiky státu⁴³. Ta byla regulována prioritami pro jednotlivá plánovací období.

Vědecko-technická politika minulého režimu ovlivňovala oblast vědecko-technických a ekonomických informací, průmyslové ochrany, patentové a vynálezecké činnosti, proces standardizace, zejména technické normalizace ve výrobě a typizace (prvkové a objemové) ve výstavbě. To znamená, že před rokem 1989 státní informační politika v oblasti průmyslových práv úzce souvisela s ekonomickým rozvojem. Byla orientována na rozvoj vědy a výzkumu, formování informační infrastruktury ve vědě a na komunikaci ve vědě. Československá socialistická republika byla podřízena jednotné vědecko-technické politice socialistické soustavy. Státní politika byla podřízena politice nadstátní (nadnárodní) - svým způsobem obdobně jako je tomu dnes ve vztahu České republiky a Evropské unie.

V popředí zájmu státu byla oblast vynálezecké a patentové činnosti. Důraz byl kladen na význam vynálezů pro ekonomický rozvoj. Zájem kolektivu byl nadřazen nad individuálními zájmy. Potřeby hospodářství a průmyslu se odrážely v oblasti průmyslových práv, legislativa jím byla přizpůsobena.

Po roce 1989 zasáhly integrace a harmonizace patentových systémů do legislativy i praxe. Dříve byl vlastníkem patentů stát, dnes patří právo rozhodovat o využití výsledku svého intelektuálního úsilí tomu, kdo patent prodá. Těmito vztahy, často chápanými pouze jako právní či ekonomické, se vždy zabývaly politické

⁴² Viz <http://www.upv.cz/cs/sluzby-uradu/databaze-on-line.html>.

⁴³ Například také Program technické kybernetiky, chemizace národního hospodářství, jaderné techniky a energetiky.

subjekty, protože inovace přinášejí celkový rozvoj společnosti. Ale až se změnou režimu je garantována policejní a soudní ochrana, kterou tyto vztahy vyžadují.

Přerod v informační společnost, spojený se společenskými změnami, vedl v ekonomický růst České republiky. Pomalu se i v důsledku globalizace přesouvá pozornost od informací samých (které byly původně cílem) k přidané hodnotě těchto informací, které se stávají prostředkem. Zájem na zajištění ochrany duševního vlastnictví nabývá na důležitosti tak, jak se ekonomická činnost přesouvá do oblasti práce s informacemi.

Průmyslové právo České republiky vychází z historických tradic práva Rakouska-Uherska a dá se předpokládat, že toto evropské pojetí⁴⁴, tak jak je deklarováno, přetrvává. Při přihlédnutí k faktu, že oproti autorskému právu se právo průmyslové nevyvíjí tak překotně, jednotlivé právní normy se ustálily a ani se nechystají jejich zásadní novelizace, dá se usuzovat, že tato oblast práva ve své současné podobě je vyhovující a dostačující.

⁴⁴ Ve srovnání s angloamerickým pojetím ochrany průmyslového vlastnictví platí v Česku zásada „first to file“, to znamená „kdo dřív přijde na patentový úřad“, zatímco v USA platí zásada „first to invent“, tedy kdo dříve přišel s danou myšlenkou a může to prokázat“.

4 Vývoj české legislativy v oblasti ochrany autorských práv

4.1 Pojetí autorského práva v době socialismu

Základem pro obecnou úpravu autorského práva je občanský zákoník⁴⁵. Občanské právo - pod vlivem marxisticko-leninského učení – mělo podle Jana Kuklíka „*ve smyslu lidově demokratických principů působit na tradiční sociální vazby a společenské hodnoty, narušovat je a vytvářet nové*“ [KUKLÍK, 2009, s. 507]. Toto nové pojetí občanského práva, vyjádřené zákoníkem z roku 1964, mělo odrážet zájmy lidu, respektive dělnické třídy. Socialismus, vycházející z myšlenky marxismu, který předpokládá, že hospodářská, politická a kulturní rovnost není možná bez odstranění soukromého vlastnictví [KUKLÍK, 2009], určoval podobu československého práva. Dobová doktrína vyzývala k likvidaci soukromého práva – k odstranění právního dualismu (rozlišování práva soukromého a veřejného). Občanské právo kladlo důraz na své výchovné poslání, na převýchovnou roli. Právo mělo vychovávat občana ke kolektivnímu duchu, snažilo se o potlačování individualismu a prosazování kolektivismu.

Právo sloužilo jako ideologická nadstavba společensko-ekonomických podmínek a potřeb určených společenským systémem [KNAP, 1976]. Byl to tedy vývoj občanského práva, od kterého se pojetí ochrany autorských práv odvíjelo. Ačkoli v předválečném Československu autorské právo vycházející z kontinentálního pojetí uplatňovalo dualistickou teorii pojetí osobnostních práv a z nich odvozených majetkových, v období socialismu bylo autorské právo chápáno monisticky jako právo, v němž mají převahu práva osobnostní nad majetkovými.

Socialistická osobnostněprávní teorie autorského práva nepopírala vývoj, který v oblasti autorského práva předcházel. Naopak, přijala výsledky tohoto vývoje a upravila si je pro svou potřebu. Modifikovala je tak, aby autorské právo vyhovovalo potřebám socialistické společnosti, ve které pojmy „individuum“ a „společnost“ jsou nadřazené pojům „osobnostní“ (popř. osobní) a „majetková“

⁴⁵ V té době platný zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

[KNAP, 1976]. V socialistické společnosti měly vymizet protiklady těchto pojmů. Protože společnost nebyla „*součtem anonymních jedinců tvořících pasivní objekty společenského zřízení, ale součinem individuálních lidských osobností, jejichž přirozeným posláním je být aktivními subjekty společenských procesů*“ [KNAP, 1976].

Chápání autorského díla se v základu nijak nelišilo. Dílo bylo pojímáno jako individuální, jedinečné a neopakovatelné, jako výsledek tvůrčí činnosti konkrétní osobnosti. Odlišné bylo jeho pojetí ve vztahu ke společnosti. Socialistická autorskoprávní teorie chápala autorské dílo jako výsledek tvůrčího úsilí osobnosti neodlučitelně spjaté se společností. Zveřejněním se dílo stalo „součástí fondu kultury“ a bylo „předáno“ společnosti [KNAP, 1976]. Neboť v tomto pojetí bylo autorské právo vyjádřením zájmu společnosti na tvorbě autorských děl a jejich společenském uplatňování, jelikož podmínky tvůrčí společnosti a stimulace tvorby pozitivně působí i na tvůrčí vývoj jedince. Základem zájmu společnosti na autorskoprávní ochraně bylo nikoli samo vytváření děl, ale jejich společenské uplatňování.

V autorském právu byl nadřazen zájem kolektivu nad individuálními zájmy (stejně jako tomu bylo v průmyslovém právu). Tento fakt je možné ilustrovat na příkladu zaměstnaneckého díla (tj. dílo, které je vytvořeno zaměstnancem ke splnění povinností daných pracovní smlouvou). Autor-zaměstnanec byl uveden jako autor, ale jinak s dílem hospodařila (to znamená tiskla, prodávala a distribuovala) socialistická organizace (zaměstnavatel) bez souhlasu autora.

4.2 Společenské aspekty ochrany autorských práv a cenzura

Upření svobody slova a přístupu k informacím je podle mého názoru možné považovat za informační politiku státu a tato problematika souvisí s autorskoprávní legislativou v totalitních státech. Komunistický režim se snažil izolovat občany ČSSR od vnějšího světa tím, že zavedl cenzuru ponechal si monopol na informace⁴⁶.

Cenzura byla v Československu zavedena de facto bezprostředně po komunistickém puči v únoru 1948. Institucionálně pak, podle Jana Kuklíka, roku 1953 [KUKLÍK, 2009, s. 451]. Stalo se tak usnesením vlády, které zřizovalo Hlavní správu tiskového dohledu, jež byla koncipována podle sovětského Glavlitu (Glavnoje upravlenije po delam literatury i izdatel'stv) a byla začleněna do Ministerstva vnitra. Dnem 1. 1. 1967⁴⁷ byla přejmenována Hlavní správu tiskového dohledu na Ústřední publikační správu. Během období politického uvolnění v rámci Pražského jara došlo k zániku cenzury zákonem⁴⁸ z 26. 6. 1968. Tento stav však neměl dlouhého trvání. Krátce po vstupu „spojeneckých“ vojsk do Československa byla cenzura znovu zavedena – zákonem č. 127/1968 Sb. Tímto zákonem byl zřízen Úřad pro tisk a informace, který plnil podobné úkoly jako HSTD předtím.

Po federalizaci Československa v roce 1969, kdy se unitární Československá socialistická republika stala federací dvou národních států, České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky, působil v českých zemích Český úřad pro tisk a informace⁴⁹ a na Slovensku Slovenský úřad pro tisk a informace.

O nedotknutelnosti státu v oblasti ochrany autorských práv a porušování lidských práv svědčí následující vyhodnocení stavu před a po přijetí Mezinárodního

⁴⁶ Cenzura se nevztahovala pouze na literaturu, ale i na televizní vysílání, film a fotografii.

⁴⁷ Zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích.

⁴⁸ Zákon č. 84/1968 Sb., kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích.

⁴⁹ Knihy byly rozděleny do dvou skupin – na ty, které „mají být považovány za socialistické a propagačně osvětové“ a na knihy „zakázaných autorů“. Knihy „zakázaných autorů“ byly staženy z prodeje, knihoven a antikvariátů. 17. 6. 1972 byly vydány Ministerstvem školství Pokyny k prověrce knihovních fondů jednotné soustavy ČSR – měly být vyřazeny tiskoviny s protistátním a závadným politicko-ideovým obsahem.

paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech⁵⁰. Tyto mezinárodní dohody, které vešly v ČSSR v platnost 23. 3. 1976⁵¹, podle Otty Kunze [KUNZ, 1976] na toho času platném právním řádu nic nemění. Bylo shledáno, že ustanovení mezinárodních úmluv ani ustanovení vnitřního československého práva nejsou v rozporu s ustanoveními Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a tato práva obsažená ve výše zmíněných smlouvách byla obsažená v československém právním řádu ještě před přijetím paktů. A tak základní ustanovení autorského zákona zůstala i nadále po přijetí těchto dokumentů stejná.

Podle Důvodové zprávy k Zákonu č. 121/2000 Sb.⁵² stabilitu autorského zákona z roku 1965⁵³ vytvářel především monopol státu na šíření autorských děl. Stát vlastníci nakladatelství, televizi a rozhlas kontroloval činnost organizací zastupujících autory ve výkonu jejich práv.

Zákonem č. 180/1980 Sb. byl zřízen Federální úřad pro tisk a informace, který pracoval až do roku 1990, kdy byl zrušen usnesením Federálního shromáždění ČSFR z 31. 7. 1990. Uplatnění svobody slova dal po listopadu 1989 zákon č. 86/1990 Sb., který cenzuru zrušil [KUKLÍK, 2009].

⁵⁰ Jejich předchůdcem je Všeobecná deklarace lidských práv (1948), která však není právně závazná a které se Československo při hlasování pro přijetí zdrželo.

⁵¹ Vyhláškou ministra zahraničních věcí ze dne 10. 5. 1976 č. 120/1976 Sb.

⁵² Důvodová zpráva k Zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁵³ Autorský zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých.

4.3 Mezinárodní spolupráce

Socialistické státy se účastnily mezinárodní spolupráce ve vztazích autorských a především průmyslových práv a to v průběhu snah o ekonomickou integraci.

Mezinárodní smlouvy v těchto posuzovaných vztazích, uzavřené během 19. století (Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví 1883 (viz kapitola 1.1.) a Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, 1886 (viz kapitola 1.2.) a nadále platné v socialistických státech, jakož i v Československu, byly vytvářeny za jiných hospodářských podmínek, než v jakých se nacházely účastnické státy v době jejich úprav. Tyto státy měly odlišné společenské a hospodářské státní řízení.

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl platila mezi řadou států RVHP⁵⁴, tato konvence však neplatila v poměru k SSSR [KUNZ, 1976]. Znění této úmluvy nebylo u všech zemí vázaných touto smlouvou stejné.

Dále byly vztahy v oblasti autorskoprávní upravovány Všeobecnou úmluvou o právu autorském⁵⁵ ze dne 6. 9. 1952 ve znění pařížské revize 24. 7. 1971. Tato smlouva je významná pouze ve vztahu ke státům, které nejsou vázány Bernskou konvencí, zakotvuje totiž tzv. copyrightovou doložku, „prostřednictvím které je autorům z členských států s neformální ochranou zajištěna ochrana i v členských státech, jejichž národní právo je založeno na principu formální ochrany“ [HRABÁNEK, 2009]. V oblasti autorsko právní platí mezi účastnickými státy této smlouvy zásada stejného zacházení, tzv. asimilační režim⁵⁶. Ten zajišťuje

⁵⁴ Těmito státy byly Československá socialistická republika, Běloruská lidová republika, Maďarská lidová republika, Německá demokratická republika, Polská lidová republika, Rumunská socialistická republika a Federativní socialistická republika Jugoslávie [KUNZ, 1976].

⁵⁵ Tato smlouva není spravována Světovou organizací duševního vlastnictví. Pro Československo začala být tato úmluva platná od 6. 1. 1960 (č. 2/1960 Sb.) [HRABÁNEK, 2009]

⁵⁶ Dne 18. 3. 1975 byla v Praze podepsána dvoustranná československo-sovětská dohoda o vzájemné ochraně autorských práv k dílům literárním, vědeckým a uměleckým (ve sbírce zákonů zveřejněná vyhláškou ministerstva zahraničních věcí ze dne 11. 11. 1975 č. 5/1976 Sb.). Tato dohoda měla doplňující charakter a upřesňovala zásadu asimilace, která zavazovala k nakládání s autorskými právy

příslušníkům účastnických států tytéž výhody, které dané státní platné normy poskytují vlastním občanům.

Řada států RVHP nebyla smluvní stranu těchto smluv, z jejich pohledu byly považovány za nedostačující a neúplné. České autorské právo se svou tradicí a širokou základnou bylo v tomto směru, tedy podle mého názoru, pokrokové a snažilo se sledovat trendy mezinárodní spolupráce a aktivně se účastnit aktivit na tomto poli.

Svou úlohu na tom sehrál i Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze⁵⁷. Toto vědecké pracoviště založené roku 1967, shromažďující kolektiv spolupracujících odborníků (interních i externích pracovníků fakulty jakož i studentů), rozvíjelo mezinárodní vědecké styky v oblasti práv k nehmotným statkům⁵⁸.

sovětských autorů (na které se dohoda vztahovala) v ČSSR jako s právy československých autorů a naopak [STRNAD, 1976].

⁵⁷ V souvislosti s Ústavem a normativní tradicí na našem území je třeba připomenout přínos profesora Karla Knapa, který položil základy oboru práv k nehmotným statkům, systematicky pracoval na rozvoji moderní koncepce autorskopravní ochrany. [KŘÍŽ, 2001 a KŘÍŽ, 1999]

⁵⁸ Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního pořádal mezinárodní sympozia a kolokvia (např. sympozium „Otázky mezinárodní socialistické integrace v oblasti autorského práva“ konané roku 1978 v Praze).

4.4 Vývoj autorského zákona po roce 1989

Navrhovatelem a předkladatelem legislativních dokumentů oblasti autorských práv je Ministerstvo kultury České republiky⁵⁹. Je ústředním orgánem státní správy mimo jiné pro provádění autorského zákona. Spadá pod něj Odbor autorského práva, který vyhodnocuje úroveň ochrany práva autorského a práv s ním souvisejících a navrhuje vhodné legislativní úpravy a jiná opatření k ochraně těchto práv podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána⁶⁰.

Autorský zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, platil v nezměněné podobě až do roku 1990. Po roce 1989 byl autorský zákon šestkrát novelizován a z toho dvě úpravy je možné pokládat za zásadní:

Zákon č. 89/1990 Sb. zavedl poprvé v ČR ochranu počítačových programů a zákon č. 86/1996 Sb. především upravil závazky vyplývající z Dohody o obchodních vztazích mezi vládou ČR a USA (č. 158/1991 Sb.), týkající se ochrany počítačových programů, databází a zvukových záznamů. Výslovně přiznal autorům a ostatním nositelům práv právo na pronájem a půjčování originálu či rozmnoženin díla, rozšířil nároky nositelů při zásahu do jejich chráněných práv v důsledku neoprávněného používání dekodérů a upravil opatření na hranicích, které mohli požadovat autoři a jiní nositelé práv při vývozu nebo dovozu rozmnoženin pořízených bez jejich souhlasu.

Otázkou autorskoprávní ochrany programového vybavení (softwaru) se zabývala česká odborná veřejnost již v sedmdesátých letech⁶¹. S ohledem na rozvoj techniky se autorský zákon č. 35/1965 Sb. dostával do těžko řešitelných situací. S

⁵⁹ Ministerstvo kultury. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007- [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/>>.

⁶⁰ Je gestorem odborné účasti České republiky ve Světové organizaci duševního vlastnictví, jakož i v dalších mezinárodních smlouvách. Je kontaktním místem ochrany autorského práva a práv s ním souvisejících. Uděluje oprávnění k výkonu kolektivní správy práv, dohlíží nad činností kolektivních správců práv a spolupracuje s nimi při ochraně práv autorských.

⁶¹ Konkrétně JUDr. Karel Knap (Ústav práva autorského a práv průmyslových), Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, rok 1975.

rozmachem nových způsobů pořizování záznamu přišla změna v oblasti pořizování rozmnoženin nelegálních kopií.

Právě v souvislosti se Státním informačním systémem však začala být řešena legislativa v oblasti ochrany počítačových programů. Podle tehdejšího autorského zákona požívají autorskoprávní ochrany i počítačové programy (pokud splňují pojmové znaky děl). Zároveň nově přijatý zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích č. 527/1990 Sb., v §3 výslovně stanovil, že za vynálezy se nepovažují programy počítačů. Tím byla jednoznačně vyzdvižena autorskoprávní ochrana počítačových programů a byly nastaveny základní principy ochrany práv k počítačovým programům. Tento stav odpovídal úpravám ve vyspělých státech. Ovšem úprava obsažená v tehdejší autorském zákoně č. 247/1990 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých byla příliš stručná. Nepřihlížela dostatečně ke specifickým programového vybavení. Mohly tak vzniknout problémy při posuzování otázek původnosti a námětu.

Odborná veřejnost tento problém tušila a uvědomovala si, že by bylo vhodné právní úpravu pozměnit. V červnu roku 1992 vydala Komise Evropského společenství (současná Evropská komise) návrh direktivy Rady Evropského společenství, která měla harmonizovat právní ochranu databází ve všech členských státech Evropského společenství. To znamená, že evropské trendy byly v devadesátých letech bedlivě sledovány a byla zde snaha vyhodnotit jejich pozitivní přínosy.

Na počátku období utváření koncepce informační legislativy v oblasti autorských práv se Česká republika inspirovala metodickými pokyny vzniklými na základě diskuzí a konzultací členských zemí Evropského společenství. Doporučující směrnice určovaly směr, kterými se ubíraly harmonizační kroky českého autorského práva. Tyto směrnice se týkaly především oblasti výpůjčních práv, pořizování domácích rozmnoženin, ochrany počítačových programů a databází (do té doby se naše právo o databázích vůbec nezmiňovalo) a satelitního vysílání a kabelového přenosu.

4.5 Nový autorský zákon

Po šesti novelizacích se stal text zákona nekonzistentním. Ze strategického dokumentu Státní informační politika - Cesta k informační společnosti⁶² z roku 1999 je patrné, že si byl stát jakožto regulátor vědom potřeby nové autorskoprávní normy. Bouřlivý technický a technologický vývoj průběhu 80. a 90. let a především působení fenoménu „informační společnosti“ musel být vnímán a legislativně reflektován. Dále byla patrná potřeba a nezbytnost vytvoření právního stavu slučitelného s právním prostředím Evropského společenství. Téma harmonizačních tendencí se stává po dobu první dekády nového státu v oblasti autorskoprávní problémem číslo jedna a veškeré snahy jsou soustředěny právě na jejich řešení. Diskuze odborné společnosti o legislativním sblížení vnitrostátního stavu s evropským standardem vyvrcholily v tendence směřující k přijetí nové právní normy.

Nastal proces rekonstrukce autorského práva. Nový legislativní dokument musel zohlednit proces společensko-ekonomických změn a technického vývoje.

Schválením autorského zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, který Parlament České republiky přijal 7. 4. 2000 a který nabyl účinnosti 1. 12. 2000 došlo k realizaci závazku České republiky formulovaného v článku 67 (resp. 69) Evropské dohody, která byla základním dokumentem⁶³ pro přiblížení České republiky k Evropské unii [KŘÍŽ, 2005]. Od této dohody se odvíjely veškeré návazné harmonizační tendence českého národního práva s komunitárním právem evropským. [KŘÍŽ, 2001]

Nový český autorský zákon z roku 2000 odpovídal kontinentálnímu pojetí práva a projevil se v něm dualistické pojetí práv majetkových a osobnostních. Předchozí zákon byl koncipován monisticky (viz výše), byl překážkou obchodních dispozic týkajících se autorských práv, byl velice obecný a stručný a některá ustanovení byla v rozporu s principy tržní ekonomiky. [BOHÁČEK; JAKL, 2002, s. 49]. Nový zákon odrážel mezinárodní smlouvy. Kromě autorského práva a práv

⁶² Úřad vlády. *Státní informační politika - Cesta k informační společnosti* [online] 1999 [2010-07-27]. Dostupný z WWW: <http://www.epractice.eu/files/media/media_425.pdf>.

⁶³ Tento dokument byl publikován ve Sbírce zákonů pod číslem 7/1995 Sb.

souvisejících upravoval i právo pořizovatele k jím zřízené databázi (a to bez historických návazností), ochranu práv a kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským, která byla doposud upravena v samostatném zákoně č. 237/1995 Sb. o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů.

Autorský zákon z roku 2000 prodloužil harmonizací s právem Evropského společenství trvání doby majetkových práv po smrti autora z původních 50 let na 70 let. Tento nový zákon, na rozdíl od předchozí právní úpravy, obsahoval vymezení některých pojmů, které byly do té doby pouze součástí doktrinálních výkladů. Řada otázek, které se doposud dovozovaly pouze výkladem, se dostala přímo do textu zákona [KŘÍŽ, 2005].

Tato nová autorskoprávní úprava podle Jana Kříže [KŘÍŽ, 2005] prokázala po pěti letech působení, že je normou vysokého evropského standardu a že je nadprůměrně kompatibilní s úpravou těchto vztahů v rámci Evropského společenství.

Je však nutné zmínit, že tento zákon zohledňoval legislativní stav připravovaných dokumentů a další legislativní práce ve sféře Evropské unie znamenaly další novelizace.

4.6 Dílčí závěr

Srovnávat politický systém a legislativní proces navrhovací před rokem 1989 a po něm je v podstatě jednoduché. Doba vlády jedné strany jasně určovala podobu legislativy a blok před rokem 1989 odrážely společenské vlivy.

Po roce 1989 s nastalými změnami přerodu v demokratický stát s liberální ústavou přišel politickým systémem založeným na svobodné soutěži politických stran a hnutí. Stranické systémy se poměrně rychle měnily (a mění stále) a je otázkou, zda se politika stala výrazem ideologie jednotné strategie státu nebo pouhým bojem o moc.

Politika počátku 90. let by se obecně, podle mého názoru, dala charakterizovat systémovými a zásadními kroky vedoucími ke změnám prospívajícím široké veřejnosti. Politické ideje nebyly pouze odrazem ambicí osobních zájmů jednotlivých politiků, jak je tomu v některých případech nyní. Na

proces návrhů normativním dokumentů však nemají však vliv pouze politici, ale i odborníci a akademici, kteří prosazují tak důležitý odborný názor⁶⁴.

Socialistická osobnostněprávní teorie autorského práva neznala zásadní rozpor mezi zájmem individuálním a celospolečenským⁶⁵. Stejně jako v průmyslovém právu, i v autorském byl nadřazen zájem kolektivu nad individuálními zájmy, a to v důsledku znamenalo snížení ochrany jednotlivce. V majetkoprávní složce autorského práva platil socialistický princip hmotné zainteresovanosti člověka na výsledcích jeho práce. Mimosmluvní instituty (volné užití díla⁶⁶, zákonné a nucené licence) byly výrazem těchto vztahů jedince a společnosti.

Vývoj autorského práva po roce 1989 je možné, podle mého názoru, hodnotit pozitivně. Analýza předložená v této práci poukazuje na snahy státu nastolit a navrátit pojetí autorských práv založených na lidskoprávním základu, což se, vzhledem k platným právním úpravám podařilo. Je možné konstatovat, že stát se zasadil o harmonizaci a připravil tak vhodné podmínky jak autorům, tak dalším subjektům autorských práv. Je patrné, že se do autorskoprávní problematiky promítají tendence vyvážit zájmy tvůrců i uživatelů.

Snaha o přiblížení se právu evropskému na počátku 90. let je logickým vyústěním snah přiblížení se vyspělým evropským státům. Evropské soukromé právo vychází ze stejných tradic a vzorců jako české. Po vstupu České republiky do Evropské unie je Česko vázáno *acquis communautaire*, neboli právní řád Evropské unie, aplikovat do svého právního řádu. Změny autorského práva nevyústily v přechod na systém *copyrightu*, a, podle mého názoru, ani nevyústí.

⁶⁴ Novelu autorského zákona připomínkoval Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a jeho připomínky byly konzultovány a do novely zahrnuty [CELBOVÁ; VOJTÁŠEK, 2000]. Stejně tak je konzultován i návrh novely v současné době připravované.

⁶⁵ Občanský zákoník z roku 1964 v §17 tehdy vymezoval autorské právo jako zvláštní osobnostní právo.

⁶⁶ Volná užití díla jsou způsoby užití, na které se ze zákona hledí, jakoby díla nebyla užita vůbec. Zákon rozeznává dva typy volných užití, a to užití pro osobní potřebu a rozmnožování na papír nebo podobný podklad.

Ministerstvo kultury plní úkoly stanovené v zákonech a jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro Českou republiku závazné. Řídí se ústavními a ostatními zákony a usneseními vlády. Kulturní politikou⁶⁷ z roku 2001 byly stanoveny hlavní úkoly: na prvním místě je úkol „*garantovat ochranu svobody tvorby umělců a tvůrců a vytvářet podmínky pro využívání této svobody*“ [Česko. Ministerstvo kultury, 2001]. V článku 17 tohoto dokumentu se Ministerstvo kultury zavazuje ke sledování trendů legislativních kroků Evropského společenství a spolupráce na „Koncepci boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví“⁶⁸.

Ačkoli se v křesle Ministra kultury vystříдалo v posledních třech letech pět ministrů, tyto dokumenty jsou zárukou dodržování jednotné strategie a ucelené koncepce ochrany duševního vlastnictví v České republice. Na tyto strategie by neměly dolehnout změny politického prostředí a pojetí ochrany duševního vlastnictví by nemělo podléhat záměrům jednotlivých vlád či politických stran v rámci předvolebního boje. Otázkou je, zda tomu tak je. Zda je komplexní pojetí jednotného postoje státu jako regulátora ochrany duševního vlastnictví stále a umí být osobité ve vztahu ke konkrétní situaci v České republice a konkrétním problémům.

Kritika by však na místě legislativních kroků neměla padat na hlavu jednotlivých ministerstev, ale obecně celé současné politické situace, která se, podle mého, stala nestálou a dokonce neváženou. Pozitivní však je, že se na přípravě návrhu podílejí pracovní skupiny jednotlivých odborníků, a i když je předkladatelem návrhu zákona ministr a autorem zákona vláda, není tento legislativní akt dílem jediného politika.

Obecné shrnutí by z mého pohledu mělo znít následovně: oblast ochrany duševního vlastnictví je právně zajištěna. Je regulována státem, autor má svá práva

⁶⁷ Ministerstvo kultury. *Kulturní politika* [online]. Praha, únor 2001 [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <http://www.mzk.cz/knihovne/kulturni_politika.pdf>.

⁶⁸ Přijata usnesením vlády č. 330 ze dne 14. 4. 1999. Dokument dostupný z webové stránky: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokumenty/dus_vlast/koncepce.html>.

zajištěna. Koncept nové právní úpravy autorského zákona⁶⁹ uvedl do souladu základní zásady práva a vlastnictví a to včetně vlastnictví duševního. Do autorského zákona je promítnut vliv fenoménu informační společnosti. Stát se pomocí nových úprav autorského zákona zasadil o posílení respektování autorských práv a odpovědnost státu v boji proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví by měla být vnímána jako snaha o prevenci.

⁶⁹ Zákon číslo 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.

5 Současný stav legislativy v oblasti autorských práv

5.1 Novela autorského zákona z roku 2006

„Autorské právo je rovněž politikou, která je v souladu s důrazným požadavkem podporovat porok a inovaci.“ Zelená kniha [Evropská komise, 2008, s. 5]

Svémi záměry, shrnutými v tomto citátu, Evropská unie nevyjadřuje nic jiného než potřebu rozvoje informační společnosti. Jedním z předpokladů je i rozvoj autorského práva.

Evropské legislativní iniciativy jsou vedeny systematicky organizacemi Evropské unie. Druhá novela autorského zákona (provedena zákonem č. 216/2006 Sb.) se stala harmonizačním dokumentem s právem Evropského společenství v oblasti práv na odměnu a v oblasti digitálního šíření děl. Jedním z předpisů Evropského společenství zpracovávaných novelou č. 216/2006 Sb. je i Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti⁷⁰. Zabývá se jí „Zelená kniha o autorském právu ve znalostní ekonomice“ Evropské komise z roku 2008⁷¹, která zkoumá a analyzuje dosavadní dopad zmíněné směrnice na autorské právo⁷². Zelená kniha navazuje na sdělení Evropské komise „Jednotný trh pro Evropu 21. století“, ve kterém komise zdůraznila potřebu podporovat volný pohyb znalostí a inovací.

Účelem Zelené knihy bylo vyvolat diskuzi na téma jak nejlépe šířit znalosti v oblasti výzkumu, vědy a vzdělávání v prostředí online komunikace. Snažila se

⁷⁰ Zákon č. 216/2006 Sb. Podle Jana Kříže není třeba směrnice Evropské unie doslova kopírovat, ale je důležité zachytit jejich podstatu. V případě směrnice 2001/29/ES je možné konstatovat, že se tak stalo. Přestože tato směrnice vyšla až po vydání nového autorského zákona, základní principy se v novém zákoně z roku 2000 odrazily, protože obsah směrnice byl dlouho před jejím vydáním diskutován.

⁷¹ Evropská komise. Zelená kniha. Autorské právo ve znalostní ekonomice [online]. V Bruselu, 2008-07-16 [cit. 2010-07-30]. 18. s. Dostupné z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/GreenPaper2008_ST12089_CS08.PDF>.

⁷² Kromě směrnice 2001/29/ES Zelená kniha analyzuje směrnici 96/9/ES o právní ochraně databází.

vyvolat tuto diskuzi z důvodu naznačení dalšího vývoje autorskoprávní legislativy. Komise chtěla znát stanovisko k novým způsobům dodávání digitálního obsahu, protože tyto způsoby musí být v souladu s autorským právem. Výsledky této diskuze souvisí s novelou autorského zákona, která je v současné době chystána (viz kapitola 5.5).

Evropská komise tímto reaguje na vývoj digitálního prostředí, za kterým oblast práva zaostává. Protože pro duševní vlastnictví je autorské právo zásadní, v rámci rozvoje informační společnosti se snaží více či méně úspěšně reagovat na technologické změny a přizpůsobit autorské právo stavu techniky.

5.2 Vliv rozvoje technologií na autorské právo

Na přelomu tisíciletí vstoupila společnost do nového komunikačního prostředí pro myšlení. S kybernetickým prostorem přišlo nové paradigma pojetí organizace společnosti (její vědy a ekonomiky) a nové aspekty společenského života. Do prostředí komunikačních sítí se přesouvá realizace množství společenských vztahů včetně těch ekonomických. Celou situaci nejvíce ovlivnil (a ovlivňuje) fenomén informační společnosti v souvislosti s masovým užíváním komunikačních sítí.

Podle Smejkal [SMEJKAL, 2004] se vývoj informační společnosti dá rozdělit do čtyř fází:

- první fáze, započatá v 60. letech, byla zahájena využíváním polovodičové techniky a mikroelektroniky, využití zvyšovalo produktivitu procesů v průmyslu
- druhou fázi je možné charakterizovat pronikáním informačních a telekomunikačních technologií do nejrůznějších oblastí (automobilový průmysl, kolejová doprava, přístroje do domácnosti) – odtud se aplikace posunuly do řízení podniků a informatika začala pronikat i do veřejné správy
- třetí fázi odstartoval nástup osobních počítačů, jejichž masové používání bylo předzvěstí čtvrté fáze

- ta právě probíhá a je těsně spojena s pojmy internetu a multimediality, jejím globalizujícím jevem je využívání informačních technologií ve všech společenských oblastech

Technický rozvoj přinesl (a přináší) nové druhy a způsoby v oblasti tvorby a užití autorských děl. I když vzniku internetu předcházelo mnoho technologických objevů (video, reprografická technika, osobní počítač,...), shodují se autoři a odborníci autorskoprávní problematiky, že právě internet se stal klíčovým prvkem masového porušování autorských práv. Především proto, že uživatel pro zhotovení kopie nemusí mít fyzickou podobu rozmnoženiny.

Hlavním problémem je aplikace platného práva na nejednotné prostředí internetu. Internet není subjektem práva [SMEJKAL, 2001, s. 17]. Právní subjektivita, způsobilost mít subjektivní práva a právní povinnosti [HENDRYCH, 2001], vztahující se na fyzické a právnické osoby, není v případě internetu použitelná. Internet - jakožto komplexní informační systém - jako celek nepatří nikomu, není podle Smejkal ani čistě nehmotným statkem [tamtéž, s. 17]. Princip teritoriality lze prosazovat velmi obtížně, protože internet nemá hranice. Nastává tedy otázka, podle jakého právního řádu díla chránit. Podle Čermáka by se měla posuzovat práva teritoriality podle státu, kde je server umístěn [ČERMÁK, 2000].

Internet a informační technologie umožňují velmi levné a rychlé kopírování autorských děl. Navíc kopie díla v digitálním prostředí je dokonalým klonem originálu [DOBEŠ, 2007]. V souvislosti s tím přichází i porušování autorských práv. Má hned několik příčin. Podle Matějky mezi ně patří především následující okruhy problematiky [MATĚJKA, 2002]:

1. ENORMNÍ OBJEM DAT
2. NEEXISTENCE ČASOVÝCH A PROSTOROVÝCH BARIÉR
3. NEDOKONALOST LEGISLATIVY
4. NÍZKÉ PRÁVNÍ VĚDOMÍ POPULACE

AD 1 ENORMNÍ OBJEM DAT, ve kterém je nemožné efektivně kontrolovat veškerá data, stěžuje kontrolu užití díla v prostředí internetu. Ta je prakticky nemožná, protože dalšímu šíření díla nelze zabránit.

AD 2 NEEEXISTENCE ČASOVÝCH A PROSTOROVÝCH BARIÉR - elektronická cesta porušování autorských práv je snazší a uživatel má snadný přístup ke všem zveřejněným autorským dílům na světě.

AD 3 NEDOKONALOST LEGISLATIVY

Hlavním problémem autorskoprávní oblasti je definování jednotlivých pojmů. Právo obecné povahy je aplikováno do prostředí internetu a to s sebou přináší kolizní situace. Z neexistence speciálních právních úprav pramení nejednoznačnost výkladů autorskoprávních norem.

Neoprávněné pořizování kopií počítačových programů, domácí „vypalování“ nelegálních kopií hudebních a filmových nosičů, padělání softwaru, neoprávněné šíření kopií počítačových programů, to vše (a mnoho dalších) jsou problematické otázky k řešení. Právní věda zaostává za vlivem nových technologií. Řešení autorských práv v souvislosti s touto problematikou se odborná veřejnost zabývá jak na mezinárodní, tak na evropské úrovni.

Prostor tvořený informačními a telekomunikačními technologiemi, kyberprostor, nemá prostorové hranice a boří i hranice časové. Umožňuje zasahovat z jednoho místa na mnoha jiných místech ve velmi krátkém čase. Z tohoto důvodu je velice důležitá mezinárodní spolupráce v boji proti společensky škodlivým jevům v tomto prostoru a harmonizace trestněprávních norem. Hlavním evropským a mezinárodním nástrojem v této oblasti je Úmluva Rady Evropy o počítačové trestné činnosti z roku 2001. Úmluva obsahuje definice druhů počítačové trestné činnosti a stanoví základní prvky pro fungování spolupráce mezi smluvními státy. Jedním z objektů ochrany je literární, umělecká a vědecká tvůrčí činnost a její výsledky. Úmluvu, která byla přijata 23. 11. 2001 v Budapešti a vstoupila v platnost dne 1. 7. 2004, podepsala Česká republika dne 9. 2. 2005, k její ratifikaci však prozatím nedošlo [GŘIVNA; POLČÁK, 2008]. Podle Polčáka je možné konstatovat, že platný český autorský zákon je moderní a promítl do sebe všechny závazky vyplývající z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a že česká právní úprava jde tedy nad rámec požadavků Úmluvy [tamtéž].

AD 4 NÍZKÉ PRÁVNÍ VĚDOMÍ POPULACE

Pramení z nevědomosti uživatelů využívajících nejnovější technologie pro svůj prospěch. Uživatelé jsou totiž přesvědčeni o existenci „práva na soukromou

rozmnoženinu“ [DOBEŠ, 2007, s. 86]. V prostředí internetu si mohou vzájemně vyměňovat data, přičemž jsou porušována autorská práva.

Příkladem takové technologie mohou být sítě peer-to-peer (neboli P2P), které vytvářejí tzv. „distribuovaný systém sdílených dat“ [BOHÁČEK; JAKL, 2002] a uživatelům umožňují stahování „soukromých“ kopií autorských děl. Z hlediska provozovatele se jedná o nepřímé porušení autorských práv, kdy je server pouze pasivním příjemcem dat a ostatní počítače jsou připojeny k síti. Této technologii předcházela architektura „client-server“, kdy byly služby poskytovány z centrálního zdroje (počítače), který dále poskytoval tyto služby ostatním uživatelům. Tím se vytvářely systémy centrálního zdroje s jednotlivými uživatelskými složkami. Sítě P2P jsou takovým druhem architektury, ve kterém komunikují přímo jednotliví klienti uživatelé mezi sebou jako „rovný s rovným“. Autorská díla jsou šířena bez souhlasu držitele autorských práv, tudíž v rozporu se zákonem.

S novými technologiemi umožňujícími porušování autorských práv přišly i technologie umožňující kontrolu přístupu k autorským dílům a jejich užití. Jednou z možných cest technicko-právní ochrany proti porušování autorských práv je „digitální správa práv“ (digital rights management). Tento pojem je velice široký a nemá pevnou definici. WIPO jím rozumí uplatňování informačních technologií při usnadnění využívání práv [DOBŘICHOVSKÝ, 2004, s. 79]. Pokusy o technickou ochranu však selhávají, technická opatření jsou prolomitelná, uživatelé jsou stále o krok napřed. Tato skutečnost se projevila i vznikem nového oboru – oboru počítačové právo. Počítačové právo (neboli právo informačních technologií) je účelový soubor právních norem z různých odvětví týkajících se informačních technologií [HENDRYCH, 2001]. Kromě právních aspektů počítačových programů a databází řeší i problematiku internetového práva obecně a počítačové kriminality. V České republice však neexistuje instituce, která by se počítačovou kriminalitou systémově zabývala.

Internet je těžko uchopitelné médium, na které je velice obtížné aplikovat dosavadní právní úpravy. Protože pro internet neplatí specifické právní normy, jsou aplikovány právě obecné právní normy. Porušení autorského práva, práv

souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 trestního zákona⁷³ je trestným činem (cituji):

(1) Kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

a) vykazuje-li čin uvedený v odstavci 1 znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání,

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo

c) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu, nebo

b) dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.

Aktuální problémy autorského práva jsou spojeny, jak již bylo naznačeno, s vývojem technologií, který má na autorské právo vliv a působí největší změny. Podle Dobřichovského [DOBŘICHOVSKÝ, 2004] je možné z analýzy vývoje současného autorského práva vyvodit následující trendy a tendence autorského práva obecně:

DEMATERIALIZACE AUTORSKÝCH PRÁV

Digitální technologie, umožňující digitalizaci autorských děl, napomáhají šířit dílo bez jeho hmotného nosiče. Usnadňuje se tak jeho šíření, rozmnožování bez ztráty kvality díla, ale i negativního aspektu usnadnění porušování autorských práv.

Jedním z hlavních problémů autorského práva je spojená právě s procesem digitalizace⁷⁴. Informační společnost je charakterizována využíváním digitálního

⁷³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který nabyl účinnosti 1. ledna 2010

⁷⁴ Problematika porušování autorských práv se netýká pouze fyzických osob, ale řeší je i velké společnosti. Příkladem může být z hlediska autorských práv kontroverzní projekt Google Book Search

zpracování, uchování a přenosu informací [SMEJKAL, 2004]. Taková informace je univerzálně použitelná, duplikovatelná a transformovatelná [tamtéž]. V souvislosti s digitalizací a zpřístupňováním autorských děl on-line nastává problém nedořešené právní úpravy⁷⁵. V oblasti autorských práv na mezinárodní úrovni je v poslední době věnována pozornost ochraně autorských práv v souvislosti s iniciativou Evropské unie týkající se šíření tvůrčího obsahu prostřednictvím internetu (Creative Content Online).

DETERITORIALIZACE

Jak již bylo řečeno, na prostředí internetu lze těžko aplikovat princip teritoriality, kterým se autorská práva řídí. Na proces deteritorializace bude nejspíše nutné reagovat alternativní právní regulací.

ZVÝŠENÍ ÚLOHY KOLEKTIVNÍCH SPRÁVCŮ

Podle názoru Dobřichovského povede vývoj informační společnosti a digitálního prostředí ke zvýšení úlohy kolektivních správců. Podle něj bude potřeba specializovaných subjektů ke právě práv realizovaných v digitálním prostředí.

Tyto tři okruhy bych označila za nejpálčivější a to v souvislosti s novelou autorského zákona, která jen potvrzuje tyto tendence autorského práva a jejíž rozbor je uveden v kapitole 5.5. Evropská unie podniká kroky k řešení právních problémů spojených s digitalizací⁷⁶, zatím však žádné konkrétní závazné nenavrhl. [FALADOVÁ, 2010]

(<http://books.google.cz/>). Projekt představený v roce 2004 se záměrem vytvoření digitálního fondu knižních děl jejich naskenováním s možností plnotextového vyhledávání, se od svého počátku potýká s problémy [FALADOVÁ, 2010].

⁷⁵ Digitalizace obsahu, především tzv. kulturního dědictví, se stal problémem posledních několika let. V oblasti elektronického publikování (především vědeckého obsahu) je situace odlišná. Téměř 90 % vědeckých časopisů nyní vychází v internetové verzi. [FALADOVÁ, 2008].

⁷⁶ Evropská komise Zřídila v roce 2006 Skupinu odborníků, která by měla pomoci v jejich řešení. [FALADOVÁ, 2010] Otázka je spojena především s projektem Evropské digitální knihovny, nazývaného Europeana, jehož testovací verze je dostupná na <http://www.europeana.eu/>, jejímž cílem je zpřístupnit široké veřejnosti evropské kulturní a vědecké dědictví prostřednictvím jednoho mnohojazyčného přístupového internetového portálu [FALADOVÁ, 2008].

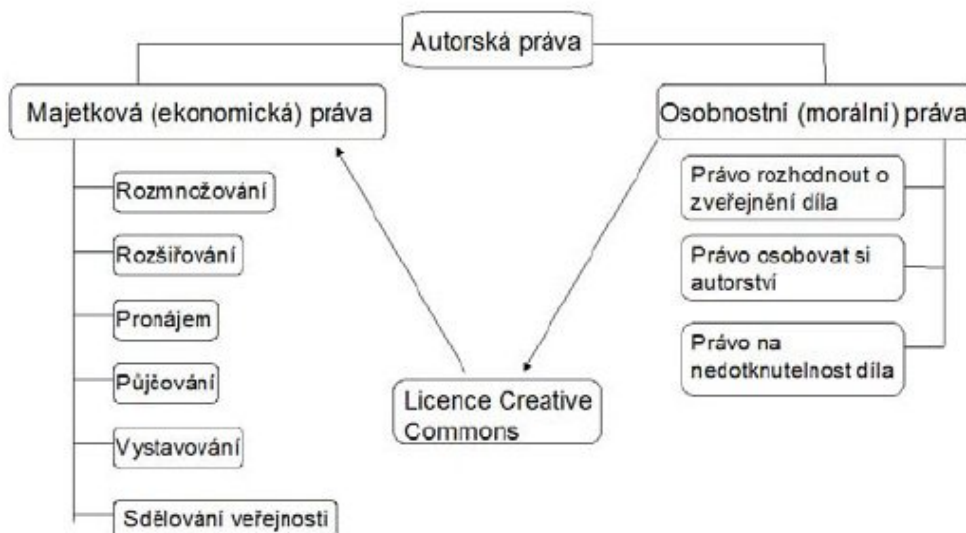
5.3 Creative Commons

„Nechat jednotlivce volně komunikovat znamená mimo jiné dát prostor k rozvoji základním hodnotám lidské společnosti.“ [GŘIVNA; POLČÁK, 2008, s. 23]

Komunikace, jakožto předávání informace od zdroje k příjemci, se s rozvojem elektronických komunikačních nástrojů výrazně změnila. V prostředí internetu, má sdělení vždy veřejný charakter [ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ; SMEJKAL, 2009]. Nejrozšířenější informační službou internetu je World Wide Web (webové stránky). Právní režim webových stránek je dán jak veřejnoprávními předpisy (zákon o elektronických komunikacích, autorský zákon, trestní zákon apod.), tak soukromoprávními vztahy mezi majitelem serveru, majitelem domény a autory děl vystavených na webových stránkách [tamtéž, s. 119].

Vystavování autorských děl na internetu s sebou přináší kolizní situace již v definování jednotlivých právních aktů. Prvním problémem je definování zveřejnění autorského díla v prostředí internetu. Dalším takovým problémem je akt užití autorského díla. Podle Vladimír Smejkal je užitím autorského díla v prostředí internetu již samotné připojení se na určitou webovou stránku, k němuž dochází vědomě, a to například zapsáním adresy webové stránky do prohlížeče či kliknutím na hyperlink [ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ; SMEJKAL, 2009]. V tomto případě se jedná o užití legální. Jiný způsob užití je uložení obsahu webové stránky do paměti počítače použitím příkazu „uložit“, kdy se nakládá s autorským dílem jakožto kopií ve smyslu rozmnoženiny podle § 38 a autorského zákona. V tomto okamžiku záleží a druhu autorského díla, zda se jedná či nejedná o porušení autorských práv.

Tuto složitou situaci autorskoprávních otázek zpřístupňování autorských děl prostřednictvím internetu by mohla pomoci vyřešit iniciativa Creative Commons (<http://www.creativecommons.cz/>). Licence Creative Commons jsou stále častěji zmiňované v otázce autorských práv. Tento termín, který se do českého jazyka nepřekládá, by se dal volně vyjádřit jako „tvořivá společnost“, k níž se mají lidé sami připojit. Jedná se o zjednodušené licencování, které pomáhá usnadnit šíření a sdělování autorských děl bez nároku na odměnu (viz obr. č. 1).

Obrázek č. 1 Vztah licencí Creative Commons a Autorského práva [GRUBER, 2009]

Systém Creative Commons vznikl neformálně, není zastřešený žádným právním subjektem. Hnutí⁷⁷ vzniklo v USA, založil jej americký právník a profesor Lawrence Lessig (nar. 1961) v roce 2001, který je autorem díla „Free culture“ (dostupné v českém jazyce na <http://wiki.root.cz/Main/FreeCulture>).

Autor dává svá autorská díla označená srozumitelnou grafickou značkou (viz obr. č. 2) licence k dispozici uživatelům a veřejnosti a to v čteně komerčního užití. Jedinou podmínkou je zachování autorství ve smyslu uvedení jména autora. Autor prostřednictvím licencí uzavírá s potenciálními uživateli díla smlouvu, poskytne některá práva k dílu a jiná si vyhrazuje (formulaci All Rights Reserved nahrazuje jiná - Some Rights Reserved, tzn. Některá práva vyhrazena).

⁷⁷ Jedná se o neziskovou organizaci.

Prvky určující rozsah pravomocí při nakládání s dílem:

- **Právo dílo šířit** (z angl. Share). Tento symbol je společný pro všechny typy CC licencí. Vyjadřuje, že licencovaného dílo je možné šířit, tzn. kopírovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti. Zároveň lze dílo zařadit do souborného díla (např. časopis, sborník) a jako jeho součást jej v nezměněné podobě šířit dál.
- **Právo dílo upravovat** (z angl. Remix). Licence s tímto symbolem opravňuje uživatele k pozměňování či doplňování díla. Umožňuje také celé licencované dílo nebo jeho část zpracovat s jiným dílem. Příkladem úprav může být např. dramatizace, překlad, úprava digitálních fotek, zhudebnění nebo remixování hudebních skladeb.

Prvky určující podmínky, které je nutno při nakládání s dílem respektovat:

- **Uveďte autora** (z angl. Attribution). Opět společný prvek pro všechny licence. Kdykoliv licencovaného dílo nebo jeho úpravu šíříte, je nutno uvést údaje o autorovi a dílu, a to způsobem, jaký autor stanovil. Pokud autor způsob uvádění těchto údajů nespécifikoval, je nutné minimálně uvést jeho jméno (nebo pseudonym, pokud pod ním vystupuje), název díla a odkaz na původní licenci Creative Commons. Pokud šíříte upravené dílo, je třeba také uvést způsob jakým jste dílo upravili.
- **Zachovejte licenci** (z angl. Share Alike). Pokud licencované dílo jakkoliv upravíte, máte povinnost výsledek své práce vystavit pod stejnou nebo slučitelnou licenci. Pokud tedy například upravíte fotku, která je vystavena pod licenci CC-BY-SA (viz typy licencí), je nutno pro tuto upravenou fotku použít stejný typ licence CC-BY-SA.
- **Neužívejte dílo komerčně** (z angl. Noncommercial) Tento prvek umožňuje nakládat s dílem pouze pro nekomerční účely. Tím se rozumí, že při šíření díla vám nesmí plynout žádný finanční zisk. Za nekomerční využití se považuje výměna díla za jiné (např. prostřednictvím výměnných sítí).
- **Nezasahujte do díla** (z angl. No Derivatives). Tento prvek Vám zakazuje jakkoliv dílo upravovat (tzn. dílo pozměňovat či doplňovat, nebo ho jako celé či jeho část zpracovat s dílem jiným). Jedná se o licenčního prvku "právo dílo upravovat", který naopak úpravy díla povoluje. Proto se v žádné licenci CC neobjevují tyto dva prvky společně.

Obrázek č. 2 – Licenční prvky Creative Commons [Creative Commons, 2010]

Licence Creative Commons jsou v souladu s platným autorským zákonem. Jedná se o legitimní prostředek vycházející z autorského práva. Pátý a šestý odstavec § 46 autorského zákona umožňuje podat návrh na uzavření licenční smlouvy i vůči neurčitému okruhu osob. Tento režim zpřístupnění pomáhá autorům při ochraně jejich děl. Předmětem licencí je dílo ve smyslu § 2 autorského zákona v tištěné či elektronické podobě, přičemž není nutná písemná forma smlouvy (licence). Uživatel (nabyvatel) musí užívat dílo v souladu s licenčními podmínkami.

Licence Creative Commons nejsou právním aktem, jsou dobrovolné a nehrozí tedy za jejich porušení žádné sankce. Měly by však být respektovány. Licence zanikají v případě porušení licenčních podmínek.

Na překladu a implementaci Creative Commons do českého prostředí se podílela oficiální pracovní skupina vytvořená v dubnu roku 2007, tvořená občanským sdružením Iuridicum Remedium, Národní knihovnou ČR (zastoupenou projektem WebArchiv), Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze, Sdružením nezávislých autorů a Společností pro autorské právo a informační technologie. Dohled nad aktivitami skupiny měl Odbor autorského práva při Ministerstvu kultury ČR [COUFAL, 2008].

Idea Creative Commons je vize. Je třeba ji chápat jako snahu přizpůsobit nepružné autorské právo vývoji nové nastalé situaci moderní komunikace informací v době obrovského nárůstu jejich objemu v elektronickém prostředí. Stále více se ve společnosti prosazuje model Open Source a Open Access, který je modelem volné distribuce a otevřeného přístupu k autorským dílům (ať už se jedná o software či elektronický dokument) [POLČÁK, 2007]. Neznamená vzdání se autorských práv, nýbrž jinou cestu jejich vyjádření pomocí licencí.

Podle mého názoru se jedná o výborný nápad, který se ale nemusí uplatnit ve všech oblastech tvůrčí činnosti, protože ne každý je ochotný vzdát se svých autorských práv. Záleží na každém jednotlivém autorovi, zda udělí souhlas uživatelům s využíváním svých autorských děl⁷⁸. Příkladem může být případ začínajícího fotografa, který zveřejněním svých fotografií s použitím licencí Creative Commons získá renomé a zviditelní se. V tomto případě by se daly licence chápat jako nástroj pro podporu nových obchodních modelů. V současné době by mohly být cestou českých knihoven v problematice vystavování autorských děl na internetu (v případě, že by knihovna oslovila autora, aby užil těchto licencí). Ovšem ne každý autor poskytne své dílo veřejnosti bez honoráře. Velký význam mají licence Creative Commons v oblasti šedé literatury. Jsou velice často aplikovány v prostředí digitálních repozitářů. V prostředí odborných informací a poznatků jsou pozitivem jak pro autory, tak i uživatele.

⁷⁸ Příkladem může být písničkář Jarek Nohavica, který své album poskytl svým fanouškům volně ke stažení na svých oficiálních webových stránkách.

5.4 Autorskoprávní problematika zpřístupňování vysokoškolských prací

Podle mého názoru chybí komplexnější náhled na autorskoprávní problematiku z hlediska kontroly toho, jak je na autorská práva nahlíženo. Ilustrovat je možné tuto nesourodou situaci na situaci autorsko právní otázky zpřístupňování vysokoškolských prací.

Dne 1. 1. 2006 nabyla účinnosti novela zákona č. 552/2005 Sb.⁷⁹, která se mimo jiné zabývá zveřejňováním disertačních, diplomových, bakalářských a rigorózních prací. Jedná se o úpravu, která spadá do okruhu vysokého školství, avšak systematicky by měla být, nejen podle názoru I. Holcové a V. Křestřanové⁸⁰, zařazena v autorském zákoně⁸¹. Tímto nastalým problémem vznikla situace, kdy je jeden akt autorskoprávní ochrany řešen dvěma legislativními dokumenty.

Vysokoškolské práce jsou chráněny, stejně jako autorské dílo, již v okamžiku vytvoření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Ochrana se vztahuje na tvůrčí části i netvůrčí částí (části přebrané, opané či převzaté). Autorská ochrana je platná i pro práce nespĺňující odborná hlediska. Chráněn je obsah, struktura i název.

Novinkou v novele vysokoškolského zákona je § 47b – o zpřístupňování závěrečných prací. Problém vznikl hned na několika úrovních. Ve většině případů se jedná o problém definic jednotlivých pojmů a jejich vymezení.

Otázka, zda jsou vysokoškolské práce autorskými díly, je zodpovězena v §35, kde je školní dílo definováno platnou právní úpravou jako dílo vytvořené žákem či studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole. Novela se však rozchází s autorských zákonem ve

⁷⁹ Zákon č. 552/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁸⁰ HOLCOVÁ, Irena; KŘEŠŤANOVÁ, Veronika; VOBORNÍK, Martin. Ochrana autorských práv. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 59 s. ISBN 80-244-0960-7

⁸¹ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

vymezení pojmu školní dílo. Vznikají kolizní situace u rigorózních a habilitačních prací, které neodpovídají povahou školnímu dílu, protože nejsou součástí studijního plánu a nejsou tedy splněním studijních povinností. Záleží pak na výkladu jednotlivých institucí, které se rozcházejí v názoru na zpřístupňování. Pro rigorózní a habilitační práce, které podle novely vysokoškolského zákona nejsou školními díly, tedy neplatí zákonné licence.

Vysokoškolské práce podléhají zvláštnímu režimu zákonné licence. Škola má právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla. Autor může své dílo užít nebo poskytnout jiné osobě licenci, pokud to není v rozporu se zájmy školy. Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje vysokoškolskou práci obhajobě včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze, přičemž způsob stanoví předpis vysoké školy. Odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle autorského zákona bez ohledu na výsledek.

Druhým problémem je vymezení pojmu „zveřejnění“. Tento pojem novela nevymezuje a v porovnání s autorským zákonem ho používá v různých významech. Škola, která nechá vypůjčovat vysokoškolské práce, nezasahuje do autorského práva, pokud je tato práce užita nevýdělečně k výuce či další potřebě této instituce.

Stejně tak není vymezeno, co je „vnitřní potřeba školy“. Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního Právnické fakulty Univerzity Karlovy doporučuje⁸² vysokým školám nespoléhat na vysokoškolský zákon, ale řídit se úpravami obsaženými v autorském zákoně.

V neposlední řadě nastává problém se staršími školními díly vytvořenými před rokem 2000, které se digitalizují. Tento problém by mohla pomoci vyřešit novela autorského zákona (viz dále, kapitola 5.5).

⁸² Názor je vyjádřen postojem Ireny Holcové a Veroniky Křest'ánové, které jsou odbornými asistentkami tohoto Ústavu.

5.5 Novela autorského zákona

Nejnovější dokument Státní kulturní politika České republiky 2009-2014⁸³ byl schválený vládou České republiky dne 19. 11. 2008. Oblast autorských práv zmiňuje pouze okrajově a velice obecně. Ke stavu autorského zákona se vyjadřuje ve smyslu „nepružné legislativy“, kterou považuje za slabou stránku celé věci [Česko. Ministerstvo kultury, 2009, s. 50]. V tomto dokumentu Ministerstvo kultury konstatuje, že v období před a během členství České republiky v Evropské unii, prošla autorskoprávní legislativa rozsáhlou harmonizací. Přesto se vyskytly oblasti, které je potřeba vyřešit⁸⁴. Novela se bude vztahovat zejména na řešení problému užití předmětu ochrany v digitálním prostředí.

V rámci přípravy novely autorského zákona z roku 2006 se podařilo prosadit úpravu § 37. Nadále byla zachována tradiční zákonná licence ve prospěch knihoven a obdobných institucí, kterou znal již autorský zákon z roku 1965. Původní znění bylo pozměněno touto novelou a to za účelem vhodnějšího legislativního uspořádání [TELEC; TŮMA, 2007]. Podle ustanovení obsažených v tomto paragrafu mají depozitní instituce možnost vytvářet kopie dokumentů pro své archivní a konzervační potřeby. O tuto úpravu se zasadila Národní knihovna ČR, která se touto problematikou začala zabývat v souvislosti s projektem WebArchivu⁸⁵.

⁸³ Ministerstvo kultury. Státní kulturní politika České republiky 2009-2014 [online]. Praha, 2009 [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/kulturni-politika-fresh.pdf>>.

⁸⁴ Autorský zákon upravuje tzv. archivní a konzervační výjimku ve prospěch knihoven a dalších nevýdělečných vzdělávacích zařízení, vedou se však teoretické spory o to, v jakém počtu a v jakých formách lze tyto rozmnoženiny pořizovat. Archivní a konzervační rozmnoženiny nelze bez souhlasu autora zpřístupňovat prostřednictvím internetu on-line. Pro takové užití je rovněž třeba souhlasu nositelů práv [FALADOVÁ, 2008].

⁸⁵ WebArchiv je digitální archiv „českých“ webových zdrojů, které jsou zde shromažďovány za účelem jejich dlouhodobého uchování. Ochranu a uchování těchto dokumentů zajišťuje od roku 2000 Národní knihovna ČR ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou a Ústavem výpočetní techniky Masarykovy univerzity. WebArchiv obsahuje 15,5 TB dat. První dokument byl archivován 3. 9. 2001 [WebArchiv - archiv českého webu, 2010].

Současná verze autorského zákona však neumožňuje zpřístupňování dat z digitálního archivu (konzervačního fondu) [WebArchiv - archiv českého webu, 2010]. Zpřístupnění je zásadním problémem, protože autorský zákon stanoví v § 37 odst. 1 bezúplatnou zákonnou licenci ve prospěch knihoven a dalších obdobných institucí k tzv. *terminálovému zpřístupnění* fondů. V praxi to znamená, že není možné zpřístupňovat díla prostřednictvím internetu, protože k tomuto užití je třeba souhlasu nositele práv [TELEC; TŮMA, 2007]. Na příkladu WebArchivu je možné ilustrovat dopad legislativy konkrétně: přístup k archivovaným stránkám tohoto projektu je v rámci internetu omezen pouze na zdroje, ke kterým WebArchiv od autorů získal smlouvu. Pro ostatní zdroje jsou dostupné pouze informace o počtu sklizovaných verzí. Na terminálu v prostorách Národní knihovny - Klementina je pak WebArchiv dostupný bez omezení. Národní knihovna se problematikou ochrany dokumentů zveřejněných v síti internet zabývá od počátku 90. let, sleduje návrhy legislativních dokumentů a podílí se na jejich řešení. Dá se tedy očekávat, že bude tento bod autorského zákona připomínkovat. Snaží se o nastolení takové situace, která by byla výhodná jak pro knihovny coby instituce odpovědné za ochranu dat a poskytování přístupu k nim, tak i pro uživatele [CELBOVÁ, 2008].

Podle informací Odboru autorského práva MK ČR probíhá jednání v rámci novelizace současného autorského zákona⁸⁶ a návrh by měl být předložen vládě do konce roku 2010. Na novele autorského zákona č. 121/2000 Sb. pracují odborníci od počátku letošního roku, jednání by mělo probíhat hlavně v říjnu 2010. Novelu připravuje Ministerstvo kultury ve spolupráci s kolektivními správci⁸⁷. Jednání byla dvakrát odložena. Důvodem je právě neexistence legislativního řešení ze strany Evropské unie. Až Evropská komise takové řešení zveřejní, budou úpravy zohledněny v českém legislativním procesu [FALADOVÁ, 2010].

⁸⁶ Poslední novela autorského zákona - zákon č. 168/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech související s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů - účinná od 19. 5. 2008 znovu zavedla povinnost platit odměny za provozování rozhlasového a televizního vysílání na hotelových pokojích.

⁸⁷ Je jimi OSA (Ochranný svaz autorský), Integram, Dilia (Divadelní, literární, audiovizuální agentura), OOA-S (Ochranná organizace autorská), Gestor, Asociace provozovatelů kopírovacích služeb [POLESNÝ, 2010].

Pracovní návrh novely jen potvrzuje tendence autorského práva popsané v kapitole 5.3. Tento dokument se podařilo na začátku srpna 2010 získat Pirátským novinám⁸⁸, které jej vystavují na svých stránkách⁸⁹. I když se jedná pouze o pracovní návrh novely, je zajímavé tento dokument prostudovat.

Jedním problémů komplikujících proces digitalizace jsou osiřelá díla (díla, u nichž není možno dohledat nositele práv). Osiřelé dílo (nejedná se o právní termín, je to volný překlad z anglického termínu „orphan works“) nemající dědice práv, není dílo volné. Právní úprava tohoto je velice problematická⁹⁰, protože může nastat situace, kdy autorské dílo může být vydáváno za osiřelé, ačkoli tomu tak není.

Platný autorský zákon pojem „osiřelé dílo“ (viz výše) neobsahuje a neupravuje tedy možnost nakládání s ním. Novela by tuto skutečnost měla změnit a zavést legální způsob, kterým by bylo možné s takovými díly nakládat. Měla by tím reagovat na praxi vyžadující právní úpravu tohoto aspektu, pojem definovat a upravit jejich užití. Podle Ministerstva kultury avizovala Evropská komise zveřejnění návrhu řešení problematiky osiřelých děl, kterým by se novela měla řídit.

Negativním shledávám zásah do problematiky licencí Creative Commons kolektivními správci. Pracovní návrh novely naznačuje, že v případě, kdy by chtěl autor své dílo poskytnout s využitím licencí Creative Commons, musel by tuto skutečnost prokazatelně oznámit kolektivnímu správci. V opačném případě by byl i nadále autor kolektivním správcem zastupován a licence by tak byly neplatné a zbytečné. Tento postup však odporuje ideje Creative Commons, jímž má být usnadnění užití díla v prostředí nedokonalé právní úpravy šíření děl v prostředí internetu. Autor by tím ztratil možnost výběru vybavit své dílo veřejnou licencí bez dohledu kolektivního správce. Tím by, podle mého názoru, došlo k pozastavení vývoj veřejných licencí.

⁸⁸ Pirátské noviny (<http://www.piratskenoviny.cz/>) jsou internetovým deníkem informující o copyrightu a svobodné kultuře, cenzuře Internetu a počítačovém pirátství. Jsou podporovány Českou pirátskou stranou.

⁸⁹ Viz <https://www.ceskapiratskastrana.cz/wiki/_media/kci:novelaautz.pdf>.

⁹⁰ Problém je řešen na úrovni Evropské unie. Evropská komise zřídila Skupinu expertů, která byla měla pomoci řešit problém osiřelých děl řešit [FALADOVÁ, 2010].

Novela by dále měla řešit kolektivní správu práv, pokud jde o výběr a rozdělování autorských odměn. Je navrhována změna způsobu placení odměny za kopírování. Návrh předložili společně kolektivní správci (DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, Ochranná organizace autorská – sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl) a Asociace poskytovatelů kopírovacích služeb. Nový způsob by měl zjednodušit průběh platby a stanovit výši odměny. Podle doktora Zdeňka Matušíka z Národní knihovny České republiky [podle korespondence Diskusní skupiny knihoven a automatizace knihoven knihovna@CESNET.CZ] by současné navrhované sazby výši odměny placené knihovnami, muzei, galeriemi a archivy výrazně zvýšily.

5.6 Dílčí závěr

Digitalizace změnila náhled na autorské dílo. Rozdíl mezi kopií a originálem autorského díla není znatelný.

Důležité je pochopit odlišnosti elektronického publikování oproti „tištěnému“ modelu. Elektronické publikování jakožto tvorba, zachycení, transformace, ukládání a šíření dokumentů v digitální podobě [JEDLIČKOVÁ, 2002], zapříčinilo vzrůstající potřebu ochrany autorských práv. Digitalizovaná sdělení jsou dnes součástí informačního průmyslu zcela nového prostředí, v němž jde především o odpovídající legislativu autorskoprávní ochrany včetně standardizace tržních vztahů v komunikaci informačních produktů, jakými jsou i elektronické dokumenty.

Jsou to právě knihovny, které se stávají v podmínkách informační společnosti místem přístupu k vědeckým poznatkům a informacím v elektronické podobě, jakož i k beletrii a dílům autorským, a je tedy správný postoj Ministerstva kultury konzultujícího návrhy legislativních dokumentů s odborníky v praxi⁹¹. Otevřená diskuze přispívá k podchycení jednotlivých problémových bodů návrhu a jejich řešení.

Mnoho autorskoprávních otázek stále není vyřešeno, nebo jejich řešení neodpovídá daným představám. Příkladem může být trvání autorských práv a práv souvisejících po dobu 70 let (po smrti autora) ve vztahu k některým druhům děl.

⁹¹ Národní knihovna ČR a SKIP vystupují jako partneři v jednání o novele autorského zákona.

Autorskoprávní ochrana počítačových programů z hlediska jejich životnosti je v tomto směru, podle Dobřichovského, nadbytečná [DOBŘICHOVSKÝ, 2004, s. 64]. A i já bych se přikláběla k jeho názoru o kladném dopadu diferenciacé délky doby ochrany pro některé druhy děl.

Právo se na tuto situaci snaží reagovat. Celou situaci nejvíce ovlivnil (a ovlivňuje) fenomén informační společnosti v souvislosti s masovým užíváním komunikačních sítí. Právo informačních technologií je však stále diskutabilním oborem. Je nesporné, že informační technologie ovlivňují sociální vztahy. Zůstává však nevyřešenou otázkou, zda jsou tyto společenské vztahy do té míry specifické, aby daly vzniknout specifické legislativě, právním institucím a metodologii. Pro autorské právo je rozhodující monitorování vývoje informačních technologií včetně nových způsobů porušování autorských práv v souvislosti s těmito technologiemi.

Teorie popírající potřebu právní ochrany autorských děl a koncepce vycházející z myšlenky, že nehmotné statky jsou bohatstvím celého lidstva a patří všem, nejsou v historii vývoje autorského práva (a duševního vlastnictví obecně) žádnou novinkou. Nové je zapojení těchto koncepcí do politických aktivit⁹². Tyto názory volající po úplném zrušení autorského práva však přehlíží základní skutečnost. Autorské právo vzniklo odůvodněně a jeho principy jsou stále aktuální.

⁹² Nových politických stran stavějících svůj politický program na těchto předpokladech je známo hned několik a to i v okruhu široké veřejnosti. Na české politické scéně se objevila minulý rok Česká pirátská strana [Česká pirátská strana, 2010]. Neuznává potřebu regulace vztahů, neuznává autorské právo „jako pravidla hry“. Požaduje změnu autorského zákona v několika bodech: například zrušení odměny za rozmnožování pro osobní potřebu; zrušení obecné trestnosti; zkrácení doby trvání autorských práv [Česká pirátská strana, 2010].

6 Závěry

Hlavní roli v oblasti ochrany duševního vlastnictví sehrálo komunistické společenské zřízení. Především to byl vývoj československé společnosti, ve které se projevovaly sociální a ekonomické změny spojené s politickou situací. Na tyto změny československé právo reagovalo vlastním výkladem právní ochrany duševního vlastnictví přizpůsobeným socialistickým podmínkám. Legislativa takto uzpůsobená potřebám socialistické společnosti byla po roce 1989 přetvořena do podoby demokratické právní úpravy a legislativní zabezpečení oblasti ochrany duševního vlastnictví bylo státem podchyceno a přiblíženo vyspělým právním úpravám.

Od události roku 1989 uběhlo dvacet let a Česká republika si prošla bouřlivým vývojem od totalitního státního zřízení po vyspělou ekonomiku schopnou konkurence. Chopila se příležitosti podílet se na procesu přerodu v informační společnost a pochopila důležitost adaptace, pružnosti a rychlosti reakce na společenské změny. Vystupuje po boku vyspělých národních ekonomik, které těží z výsledků fungující informační společnosti. Je zjevné, že budování informační společnosti je problémem veřejné politiky a z analýzy vývoje situace u nás lze vyvodit, že tento vývoj probíhal správným směrem.

Informační politiku je potřeba chápat jako stále se vyvíjející proces. I přes stálé novelizace je potřeba vytvářet podmínky a předpoklady pro nové, komplexní a systémové legislativní řešení. Informační politika, jakožto proces organizace distribuce informace, je regulována státem. Právní regulace tohoto procesu je také zastoupena státní mocí, jenž je právní autoritou. Zda tato regulace vede k efektivním výsledkům vedoucím k pozitivnímu společenskému vývoji, je v otázce autorskoprávní příliš problematické, než aby to bylo možné vyjádřit v jediném verdiktu.

Diskuze nad vývojem českého autorského práva nekončí. Ačkoli se autoři a odborníci autorskoprávní legislativy shodují v otázce potřeby nového práva pro novou realitu digitálního prostředí, v řešení této otázky se liší. Je však neoddiskutovatelné, že stávající autorské právo vychází z předpokladů a tradic vzniklých v (mohu-li to tak nazvat) pre-informační společnosti a tudíž je principiálně zastaralé. Autorské právo se vždy snažilo svým vývojem reflektovat faktický stav a

přizpůsobovat se novým trendům. Otázkou je, zda není na čase pojetí autorského práva postavit na nových faktech a souvislostech.

Legislativa oblasti ochrany duševního vlastnictví má na našem území bohatou historii a tradici. V době komunistického režimu byl legislativní proces ovlivněn ideologií totalitního režimu. Po roce 1989 byla věnována zvýšená pozornost aktualizaci a přiblížení se západním demokraciím. Dnes jsou právní předpisy oblasti ochrany duševního vlastnictví v souladu s mezinárodními úmluvami a jsou na vysoké úrovni. Na jejich zlepšování se stále pracuje a dá se očekávat, že budou držet krok s trendy moderní informační společnosti a udávat směr ve vývoji této právní oblasti.

Práce si kladla za cíl zhodnotit vývoj legislativy v oblasti duševního vlastnictví vztahující se k formování české státní informační politiky po roce 1989 a analyzovat zásadní aspekty této problematiky, podat ucelený výklad vývoje české informační politiky v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví, což bylo splněno.

Sledováním historického vývoje autorskoprávní legislativy byly zjištěny nedostatky platné právní normy, které práce předkládá v uceleném komentáři a poslední část práce naznačila nejbližší vývoj autorského zákona v České republice.

Seznam použitých zdrojů

- AUJEZDSKÝ, Josef. Novela autorského zákona a počítačové programy. *e-Advokacie - právní poradenství* [online]. 2006-06-19 [cit. 2010-07-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/autorske-pravo/novela-autorskeho-zakona-a-pocitacove-programy.html>>.
- BOHÁČEK, Martin. Konference o počítačovém a infromatickém právu. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, roč. 5, č. 3, s. 92-93. ISSN 0862-8726.
- BOHÁČEK, Martin; JAKL, Ladislav. *Právo duševního vlastnictví*. 1. vyd. Praha : Oeconomica, 2002. 324 s. ISBN : 80-245-0463-4.
- BOHÁČEK, Martin; LOEBL, Zbyněk. Návrh direktivy ES o právní ochraně databází. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1993, roč. 35, č. 12, s. 298-299. ISSN 0862-9382.
- BRATKOVÁ, Eva. (zprac.). *Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2 : metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací* [online]. Verze 2.0, aktualiz. a rozšíř. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, Asociace knihoven vysokých škol ČR, 2008-12-22 [2010-07-30]. 60 s. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/SD/4c.pdf>>.
- CEJPEK, Jiří. Síla a slabost právních norem. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1991, roč. 33, č. 3, s. 65. ISSN 0862-9382.
- CELBOVÁ, Ludmila. Český web a povinný výtisk – jde to spolu dohromady? *Knihovna* [online]. 2008, roč. 19, č. 2, s. 59-75 [cit. 2010-07-29]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna82/82005.htm>>. ISSN 1801-3252.
- CELBOVÁ, Iva; VOJTÁŠEK, Filip. Návrh autorského zákona podle SKIP znemožňuje knihovnám poskytovat reprografické služby. *Ikaros* [online]. 2000, roč. 4, č. 2 [cit. 2010-07-23]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/525>>. ISSN 1212-5075.
- CÍSAŘOVÁ, Zuzana. Vyčerpání práva v informační společnosti ve vztahu k autorským dílům a jeho mezinárodní účinky. *Evropské a mezinárodní právo*. 2003, roč. 12, č. 1, s. 3-8. ISSN 1210-3977.
- COUFAL, Libor. *Ochrana a trvalé zpřístupnění webových zdrojů jako součásti národního kulturního dědictví : Průběžná zpráva realizace projektu v roce 2008* [online]. Praha, Národní knihovna České republiky, 2008 [cit. 2010-07-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.webarchiv.cz/files/dokumenty/zpravy/zprava2008.pdf>>.
- Creative Commons. Creative Commons [online]. 2002- [cit. 2010-07-19]. Dostupné z WWW: <<http://creativecommons.org/license/?lang=cs>>.
- ČADA, Karel. *Průmyslověprávní informace*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 79 s. ISBN 80-246-0314-4.

- ČERMÁK, Jiří. Internet a autorské právo - otázka určení rozhodného práva a jiné autorskoprávní aspekty Internetu. *ITprávo.cz - Server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2000-01-09 [cit. 2010-07-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=45621>>. ISSN 1801-4089.
- ČERMÁK, Jiří. Internet a autorské právo - otázky a odpovědi. *ITprávo.cz - Server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2004-01-06 [cit. 2010-07-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=159728>>. ISSN 1801-4089.
- ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha : Linde, 2001. 195 s. ISBN 80-7201-295-9.
- ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, Adéla; SMEJKAL, Vladimír. *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*. Praha : Linde, 2009. 146 s. ISBN 978-80-7201-744-7.
- ČERNÝ, Miroslav. Úkoly a postavení Úřadu průmyslového vlastnictví. *Epravo* [online]. 20.12.2001 [cit. 2010-06-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/ukoly-a-postaveni-uradu-prumysloveho-vlastnictvi-15561.html?mail>>. ISSN 1213-189X.
- Česká pirátská strana. *Česká pirátská strana - Internet je naše moře* [online]. 2009- [cit. 2010-07-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskapiratskastrana.cz>>.
- Česká protipirátská unie. *Česká protipirátská unie* [online]. [cit. 2010-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.cpunifilm.cz/index.html>>.
- Česká tisková kancelář. Ministerstvo kultury připravuje další novelu autorského zákona. *Lidovky.cz - zpravodajský server Lidových novin* [online]. 2010-03-30 [cit. 2010-07-28]. Dostupné z WWW: <http://www.lidovky.cz/ministerstvo-kultury-pripravuje-dalsi-novelu-autorskeho-zakona-p9s-/ln_domov.asp?c=A100330_144029_ln_domov_tsh>. ISSN 1213-1385.
- Česko (Československo). Ministerstvo kultury. *Organizace a řízení rozvoje vědy a techniky v resortu ministerstva kultury ČSR*. Praha : Ministerstvo kultury ČSR, 1982. 32 s.
- Česko. Ministerstvo informatiky. *Státní informační a komunikační politika : e-Česko 2006* [online]. Praha : Ministerstvo informatiky ČR, 2004. Dostupné z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/SIKP_def.pdf?PHPSESSID=d217ef9f5b19ccdcd6b903d0371f07a1>.
- Česko. Ministerstvo kultury. *Ministerstvo kultury* [online]. 2007- [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/>>.
- Česko. Ministerstvo kultury. *Kulturní politika* [online]. Praha, únor 2001 [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <http://www.mzk.cz/knihovne/kulturni_politika.pdf>.
- Česko. Ministerstvo kultury. *Státní kulturní politika České republiky 2009-2014* [online]. Praha, 2009 [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/kulturni-politika-fresh.pdf>>.

- Česko. Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2005- [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/>>.
- Česko. Ministerstvo vnitra. *Koncepce boje proti kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky, 1999 [cit. 2010-07-26]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokumenty/dus_vlast/koncepce.html>.
- Česko. Ministerstvo vnitra. *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv - archiv od roku 1945 do června 2008* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky, c2010 [cit. 2010-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/sbirka-zakonu-stejnopisy-sbirky-zakonu.aspx>>.
- Česko. Rada pro výzkum a vývoj. *Výzkum a vývoj v ČR* [online]. 2010, [cit. 2010-07-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.vyzkum.cz/>>.
- Česko. Úřad průmyslového vlastnictví. *Mezinárodní smlouvy na ochranu průmyslového vlastnictví*. 2. vyd. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 2005. 289 s. ISBN 80-7282-043-5.
- Česko. Úřad průmyslového vlastnictví. *Osmdesát let Patentního úřadu v České republice*. Zpracoval a poznámkami opatřil Karel Špindler. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1999. 83 s. ISBN : 80-85100-91-6
- Česko. Úřad průmyslového vlastnictví. *Úřad průmyslového vlastnictví České republiky* [online]. Praha : ÚPV, c2002-, poslední aktualizace 12.12.2008 08:18 [cit. 2010-06-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.upv.cz/cs.html>>.
- Česko. Úřad vlády. *Státní informační politika - Cesta k informační společnosti* [online] 1999 [2010-07-27]. Dostupný z WWW: <http://www.epractice.eu/files/media/media_425.pdf>.
- Česko. Úřad vlády. *Vláda České republiky* [online zdroj]. Praha, 2009-. [cit. 2010-06-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/>>.
- Česko. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb. a 515/2002 Sb. Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992. [cit. 2010-07-19]. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1/1993 Sb. Dostupný také z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.
- Česko. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) – původní znění autorského zákona, účinné od 1. 12. 2000. [cit. 2010-07-19] In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 36, s. 1658-16685. Dostupný také z WWW: <<http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/07-1212000.pdf>>. ISSN 1211-1244.
- Česko. Důvodová zpráva k Zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. V Praze dne 15. listopadu 1999 [cit. 2010-07-19] *Národní knihovna České republiky* [online]. Dostupný také z WWW: <http://www.nkp.cz/o_knihovnach/AutZak/Duv.htm>.

- Česko. Zákon č. 216/2006 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. [cit. 2010-07-19] In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 72, s. 2707-2727. Dostupný také z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb072-06.pdf>>. ISSN 1211-1244.
- Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. [cit. 2010-08-10] In *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, 354-464 s. Dostupný také z WWW: <www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf.aspx>. ISSN 1211-1244.
- ČINČERA, Jan. *Informační etika. Příklady eticky sporného jednání v informační oblasti* [učební materiál]. 1., prac. vyd. Praha : Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze, 2002. 61. s.
- ČULÍK, Jan. Historie cenzury v Čechách. *Britské listy : deník o všem, o čem se v České republice příliš nemluví* [online]. 1998-08-10 [cit. 2010-07-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.blisty.cz/files/isarc/9808/19980810d.html>>. ISSN 1213-1792.
- DOBEŠ, Petr. *Vliv vývoje technologií na autorské právo*. Praha, 2007. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí disertační práce Prof. JUDr. Jan Kříž, CSc.
- DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví : v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a aktivit WIPO*. Praha : Linde, 2004. 225 s. ISBN : 80-7201-467-6.
- EFFENBERGER, Karel. *Přehled patentových systémů ve světě*. 1. vyd. Praha : Úřad průmyslového vlastnictví, 1997. 264 s. ISBN 80-85100-60-6.
- Evropská komise. *Zelená kniha. Autorské právo ve znalostní ekonomice* [online]. V Bruselu, 2008-07-16 [cit. 2010-07-30]. 18. s. Dostupné z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/GreenPaper2008_ST12089_CS08.PDF>.
- EXELOVÁ, Brigita. Informační zabezpečení vědy a techniky: Informační infrastruktura. *Knihovna plus* [online]. 2005, č. 1 [cit. 2010-07-18]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus51/exelova.htm>>. ISSN 1801-5948.
- EXELOVÁ, Brigita. Reforma Mezinárodního patentového třídění. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 1 [cit. 2010-06-24]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/2093>>. URN-NBN:cz-ik2093. ISSN 1212-5075.
- FALADOVÁ, Adéla. Autorské právo a digitální knihovny : osiřelá díla. *Knihovna plus* [online]. 2010, č. 1 [cit. 2010-08-10]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus101/falad.htm>>. ISSN 1801-5948.
- FALADOVÁ, Adéla. Evropská digitální knihovna a autorské právo. In *INFORUM* (14. : 2008 : Praha, Česko). [cit. 2010-08-01] Dostupné z WWW: <<http://www.inforum.cz/pdf/2008/faladova-adela-cze.pdf>>.
- GRUBER, Lukáš. Licence Creative Commons v českém prostředí. *Knihovna plus* [online]. 2009, roč. 20, č. 1, s. 88-94 [cit. 2010-07-19]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna91/gruber.htm>>. ISSN 1802-8772.

- GRÍVNA, Tomáš; POLČÁK, Radim. *Kyberkriminalita a právo*. 1 vyd. Praha : Auditorium, 2008. 220 s. ISBN 978-80-903786-7-4.
- HENDRYCH, Dušan, et al. *Právníký slovník*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2001. 1189 s. ISBN 80-7179-360-4.
- HOLCOVÁ, Irena; KŘEŠŤANOVÁ, Veronika. Autorské právo a školní práce. *FORUM : časopis Univerzity Karlovy v Praze*. 2006, sešit 6, s. 20-30. Dostupný také z WWW: <http://iforum.cuni.cz/IFORUM-3606-version1-UKF_06_vn_tisk.pdf>. ISSN 1211-1724
- HOLCOVÁ, Irena; KŘEŠŤANOVÁ, Veronika. Ustanovení § 47B zákona o vysokých školách jako autorskoprávní omezení? In *Aktuální otázky práva autorského*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008, s. 40-47. ISBN 978-80-246-1528-8.
- HOLCOVÁ, Irena; KŘEŠŤANOVÁ, Veronika; VOBORNÍK, Martin. *Ochrana autorských práv*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 59 s. ISBN 80-244-0960-7.
- HORÁČEK, Roman; ČADA, Karel; HAJN, Petr. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2005. 424 s. Právníké učebnice. ISBN 80-7179-879-7.
- HRABÁNEK, Jiří. Film z hlediska autorského práva - otázky a odpovědi. *Epravo.cz* [online], 1999-2010. 2009-03-20 [cit. 2010-07-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/film-z-hlediska-autorskeho-prava-otazky-a-odpovedi-55613.html>>. ISSN 1213-189X.
- CHALOUPKOVÁ, Helena; HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související : komentář*. 3. vyd. Praha : C.H. Beck, 2007. 640 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7179-586-5.
- JAVORKOVÁ, Kristina. Úvod do problematiky compliance a IT compliance v České republice. In *Aktuální otázky práva autorského*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2009, s. 107-120. ISBN 978-80-246-1528-8.
- JEDLIČKOVÁ, Petra. Elektronické publikování. In: *Informační studia a knihovnictví v elektronických textech* [CD-ROM]. Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví, 2002.
- KÁBRT, Jiří. *Informace a věda*. Praha, : Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1973. 28 s. Metodické letáky, sv. 99.
- KALCŮ, Petra. *Informační politika ČR na přelomu století*. Praha, 2001. 90 s., Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Rudolf Vlasák.
- Univerzita Karlova. Katedra teorie kultury. *Podkladová studie ke státní kulturní politice na léta 2009-2014*. 74 s. [cit. 2010-08-02]. Dostupné z WWW: <www.mkcr.cz/assets/priprava-kulturni-politiky/4.priloha.doc>.
- KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související : komentář*. 6. upr. vyd. Praha : Linde, 1998. 588 s. ISBN 80-7201-126-X.

- KNAP, Karel. Aktuální otázky harmonizace autorského práva bývalých států RVHP s autorským právem států Evropského společenství. *Právo a zákonost*. 1992, roč. 40, č. 2, s. 74-78.
- KNAP, Karel. Quo vadis současného autorského práva. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1986, s. 9-34.
- KNAP, Karel. Socialistická osobnostněprávní teorie autorského práva. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976, s. 23-34.
- KNAP, Karel; KUNZ, Otto. Deset let činnosti Ústavu práva autorského a práv průmyslových na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1978, s. 11-13.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné*. 3. 4. vyd. Praha : ASPI, 2007. 343 s. ISBN 978-80-7357-231-0.
- KOUKAL, Pavel. Korporátní pravidla Compliance a nový trestní zákoník. *Právní rádce : měsíčník Hospodářských novin* [online]. Praha : Economia, 1996-2010. 2010-02-24 [cit. 2010-08-03]. Dostupný z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-40730210-F00000_d-korporatni-pravidla-compliance-a-novy-trestni-zakonik>. ISSN 1213-7693.
- KOUT, Aleš. Autorské právo a veřejné informační služby. *Čtenář*, 1992, roč. 44, č. 12, s. 394. ISSN 0011-2321.
- KŘÍŽ, Jan et al. *Autorský zákon a předpisy související : komentář*. 1. vyd. Praha : Linde, 2001. 781 s. ISBN 80-7201-301-7.
- KŘÍŽ, Jan. Harmonizační tendence v současném vývoji českého autorského práva. *Právník*. 1996, roč. 135, č. 1, s. 17-31 ISSN 0231-6625.
- KŘÍŽ, Jan. Nový český autorský zákon a jeho působení v kontextu vnitrostátního i evropského vývoje. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica*. 2003, č. 1-2, s. 155-166. ISSN 0323-0619.
- KŘÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. Praha : Linde, 1999. 252 s. ISBN 80-7201-190-1.
- KŘÍŽ, Jan. Pět let nového autorského zákona - zkušenosti, pochybnosti, směr dalšího vývoje ... In *Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2005, s. 245-261. ISBN 8073571331
- KUKLÍK, Jan a kol. Vývoj československého práva 1945-1989. Praha : Linde, 2009. 726 s. ISBN : 978-80-7201-741-6.
- KUNZ, Otto. Mezinárodní smlouvy o právech průmyslových a autorských v procesu socialistické ekonomické integrace. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976, s. 9-21.

- KUNZ, Otto. Mezinárodní pakty o lidských právech a práva k nehmotným statkům v československé právní úpravě. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1978, s. 9-21.
- KUPKA, Petr. Právní prostředky ochrany průmyslového vlastnictví. *Právní rádce : měsíčník Hospodářských novin* [online]. Praha : Economia, 1996-2008. 2003-05-28 [cit. 2010-07-22]. Dostupný z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/1-10078240-12894830-F00000_detail-47>. ISSN 1213-7693.
- MÁLEK, Miroslav. Program výzkumu, rozvoje techniky a technologií „informatizace“. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1991, roč. 33, č. 11, s. 306-307. ISSN 0862-9382.
- MAŠTALKA, Jiří. Informace jako předmět podnikatelské činnosti ve světle práva. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1993, roč. 35, č. 2, s. 33-36. ISSN 0862-9382.
- MAŠTALKA, Jiří. Nástin legislativních opatření v oblasti nakládání s informacemi. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1991, roč. 33, č. 2, s. 34-38. ISSN 0862-9382.
- MATĚJKA, Michal. *Počítačová kriminalita*. 1.vyd. Praha : Computer Press, 2002. 106 s. ISBN 80-7226-419-9.
- MATOUŠOVÁ, Miroslava. Informační politika, mezinárodní kontext a Československo. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1991, roč. 33, č. 8/9, s. 226-228. ISSN 0862-9382.
- Národní knihovna České republiky. *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. [Praha] : Národní knihovna České republiky, c2005 [cit. 2010-03-31]. Dostupně z WWW: <http://sigma.nkp.cz/F/FQR6E297LQ2MNVBELNSU6AYG3J1Y12NSNK2HPA5N8BBLXQFBK-55035?func=file&file_name=find-b&local_base=KTD>.
- Národní knihovna České republiky. FREE CULTURE / SVOBODNÁ KULTURA. Copyright a české autorské právo [výstava konaná v prostorách Klementina] 13. 7. – 8. 9. 2010.
- Národní knihovna České republiky; Moravská zemská knihovna (Brno, Česko). *WebArchiv - archiv českého webu* [online]. [cit. 2010-07-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.webarchiv.cz/>>.
- NĚMEC, Jiří. Státní informační systém. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1991, roč. 33, č. 1, s. 8-9. ISSN 0862-9382.
- PEKÁREK, Aleš. *Současná informační politika ČR v oblasti veřejné správy*. 233 s. Rigorózní práce. Praha, 2007. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Rudolf Vlasák.
- PETERKA, Jiří. I2010 místo eEurope2005. *E-archiv Jiřího Peterky* [online]. 2005, 7. 6. 2005 [cit. 2010-07-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.earchiv.cz/b05/b0607001.php3>>.

- PITELOVÁ, Olga. *Vývoj a ochrana autorských práv v oblasti kultury [History and Protection of Copyright in the Branch of Culture]*. Brno, 2007. 52 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí diplomové práce prof. JUDr. Ivo Telec, CSc. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/81629/pravf_m/?lang=en>.
- POLČÁK, Radim et al. *Introduction to ICT law : selected issues*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 185 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada teoretická Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica, č. 314. ISBN : 978-80-210-4302-2.
- POLČÁK, Radim. *Právo na internetu : spam a odpovědnost ISP*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2007. 150 s. Právo a IT. Právo pro denní praxi. ISBN 978-80-251-1777-4.
- POPELKOVÁ, Věra. *Nehmotné statky*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. 109 s. ISBN : 978-80-7251-297-3.
- POLESNÝ, David. Nový autorský zákon: Creative Commons pod dohledem. *Živě.cz* [online]. Mladá fronta a.s., 1996-2010. 2010-08-04 [cit. 2010-08-10]. Dostupný z WWW: <http://www.zive.cz/clanky/novy-autorsky-zakon-creative-commons-pod-dohledem/sc-3-a-153306/default.aspx?utm_medium=ekomail&utm_source=mail>.
- POSPÍŠIL, Michal. Systém právní úpravy průmyslových práv. *Aplikované právo*. 2003, č. 2, s. 33-41. Dostupné z WWW: <<http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/9.pdf>>.
- RICHTER, Vít. Autorské právo - aktuální problémy. In *Regionální funkce knihoven 2009*. 2009-09-06 [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/RegFce09/08_AutorPr_2009.pdf>.
- SLOVÁKOVÁ, Zuzana. *Průmyslové vlastnictví*. 1. vyd. Praha : Orac, 2003. 150 s. ISBN 80-86199-63-0.
- SMEJKAL, Vladimír. *Internet a paragrafy*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Grada, 2001. 284 s. ISBN 80-247-0058-1.
- SMEJKAL, Vladimír a kolektiv. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha : C.H. Beck, 2004. 770 s. Právo a hospodářství. ISBN 80-7179-765-0.
- SRSTKA, Jiří. Bez nároku na honorář moderně. *Grand biblio : časopis pro čtenářskou veřejnost - o knihách ze všech stran*. 2010, roč. 4, č. 7/8, s. 49. Dostupné z WWW: <<http://www.grandprinc.cz/titul/grand-biblio/2010/7-8/pdf/grand-biblio-2010-7-8.pdf>>. ISSN 1802-3320.
- STRNAD, Vojtěch. Československo-sovětská dohoda o vzájemné ochraně autorských práv. In *Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových, práva soutěžního*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1976, s. 71-79.
- ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo : zákon, komentáře, vzory a judikatura*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2006. 196 s. ISBN 80-251-1090-7.
- ŠILHÁNEK, Jaroslav. *Chemická informatika*. 1. vyd. Praha : Vydavatelství VŠCHT, 2002. 355 s. ISBN 80-7080-465-3.

- ŠPINDLER, Karel. *Výkladový slovník z oblasti průmyslového a duševního vlastnictví*. 1. vyd. Praha : LexisNexis CZ, 2007. 94 s. Slovníky LexisNexis. ISBN 978-80-86920-19-1.
- ŠITLER, Jiří. Cenzura v předlistopadovém Československu. *Dějiny a současnost : kulturně historická revue*. 1998, roč. 20, č. 6, s. 33-38. ISSN 0418-5129.
- TELEC, Ivo. Lidská práva a duševní vlastnictví. *Právní rozhledy*. 2002, roč. 10, č. 3, s. 120-126. ISSN 1210-6410.
- TELEC, Ivo. Okolnosti novely českého autorského zákona. *Právní obzor*. 2005, roč. 88, č. 2-3, s. 133-141. ISSN 0032-6984.
- TELEC, Ivo. *Přehled práva duševního vlastnictví 1*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2002. 201 s. ISBN 80-7239-110-0.
- TELEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 1994. 344 s. Učebnice právnické fakulty Masarykovy univerzity, sv. 82. ISBN : 80-85765-11-X.
- TELEC, Ivo; TŮMA, Pavel. *Autorský zákon : komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2007. 971 s. Velké komentáře. ISBN : 978-80-7179-608-4.
- TELEC, Ivo; TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví. 2, Česká právní ochrana*. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2006. 114 s. ISBN 80-7239-198-4.
- TOMÁŠEK, Dušan. *Pozor, cenzurováno ! aneb Ze života soudružky Cenzury*. 1. vyd. Praha : MV ČR, 1994. 157s. ISBN : 80-85821-16-8.
- *Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací : Ústřední technická základna*. Odpovědný pracovník Rudolf Vlasák. Praha : ÚVTEI, 1983. 40 s.
- VÍTKOVÁ, Hana a kol. *Informatizácia 1991-2000*. Bratislava : Slovenská technická knižnica, 1989. 47 s.
- VLASÁK, František; ŘÍHA, Ladislav. *Vědeckotechnická politika*. 1. vyd. Praha : Academia, 1970. s. 246.
- VLASÁK, Rudolf. Elektronické publikování, virtuální knihovny a copyright. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1996, roč. 38, č. 3, s. 58-663. ISSN 0862-9382.
- VLASÁK, Rudolf. *Informační politika - základní východiska a současnost ve vyspělých demokraciích : učební texty*. Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví, 2001. 194 s.
- VLASÁK, Rudolf. *Informační politika : učební texty*. Verze 1.0. Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví, 2008. 38 s.
- VLASÁK, Rudolf. Proč potřebujeme vědeckoinformační střediska i po rozpadu čs. soustavy VTEI. In *CS ONLINE 2001*. Bratislava, Slovnaft 2001, s. 203-208. ISBN 80-9680011-6-3.
- VLASÁK, Rudolf. Rozpad a transformace soustavy VTEI. *I' : Časopis informačních pracovníků, knihovníků a uživatelů informací*. 1991, roč. 33, č. 6, s. 168-170. ISSN 0862-9382.

- VLASÁK, Rudolf. *Systém ústřední technické základny čs. soustavy VTEI : Zásady, koncepce a realizace*. 1. vyd. Praha : ÚVTEI, 1977. 26 s.
- WOLF, Karel. Dočkali jsme se české verze Creative Commons. *Lupa.cz : server o českém Internetu* [online]. 2008-07-03 [cit. 2010-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/dockali-jsme-se-ceske-verze-creative-commons/>>. ISSN 1213-0702

Seznam použitých zkratk

ČR	-	Česká republika
ČSFR	-	Česká a Slovenská federativní republika
ČSSR	-	Československá socialistická republika
ES	-	Evropské společenství
EU	-	Evropská unie
HSTD	-	Hlavní správu tiskového dohledu
IT	-	Informační technologie
MI ČR	-	Ministerstvo informatiky České republiky
MK ČR	-	Ministerstvo kultury České republiky
MPO ČR	-	Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
MV ČR	-	Ministerstvo vnitra České republiky
P2P	-	sítě peer-to-peer
RVHP	-	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SSSR	-	Svaz sovětských socialistických republik
VTEI	-	Vědecko-technické a ekonomické informace
ÚVTEI	-	Ústředí vědecko-technických a ekonomických informací
WIPO	-	Světová organizace duševního vlastnictví

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Vztah licencí Creative Commons a Autorského práva s. 54

Obrázek č. 2 – Licenční prvky Creative Commons s. 55

